

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**BAĞLANMA STİLLERİNİN EVLİLİK İLİŞKİSİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

İdil KAYA BALKAN
2502030171

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Gül ŞENDİL

İstanbul-2009

ÖZ

BAĞLANMA STİLLERİNİN EVLİLİK İLİŞKİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Bu çalışmanın temel amacı, bireylerin kendilerinin ve eşlerinin sahip olduğu bağlanma stillerine göre evlilik uyumları ve evlilik çatışmalarının farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 115 evli çift (N=230) oluşturmaktadır. Ölçümler, “İlişki Ölçekleri Anketi”, “Çift Uyum Ölçeği” ve “Evlilik Çatışması Ölçeği”nin karı-kocalara ayrı ayrı uygulanması ile alınmıştır.

Analizler sonucunda, kadın ve erkeklerin kendilerinin ve eşlerinin sahip olduğu bağlanma stillerine göre evlilik uyumları arasında farklılıklar bulunmuştur. Buna göre güvenli bağlanma stiline sahip olan kadınların, güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlara göre daha yüksek evlilik uyumu, fikirbirliği ve çift birlikteliğine sahip oldukları belirlenmiş, güvenli ve güvensiz bağlanma sahip erkeklerin evlilik uyumları ve evlilik uyumu alt test puanları, beklenenin aksine farklılaşmamıştır. Ayrıca, her ikisi de güvenli bağlanma stiline sahip eşlerden oluşan çift gruplarındaki kadınların evlilik uyumu ve çift fikir birliği puanlarının, güvensiz kadın-güvenli erkekten oluşan çiftlere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Erkeklerde ise, her iki eşin de güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki erkeklerin, eşlerden birinin ya da her ikisinin güvensiz olduğu çift daha yüksek çift tatmini ve fikirbirliğine sahip oldukları belirlenmiştir. Çalışmamızın diğer bulgularına göre, eşlerden birinin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkekler hem de kadınların evlilik uyumları ve evlilik alt test puanlarının her ikisi de güvensiz bağlanma stiline sahip eşlerden oluşan çiftlere göre daha yüksek olacağı beklentisi doğrulanmamıştır. Evlilik çatışması ile bireylerin ve bireylerin eşlerinin bağlanma stilleri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stilleri, Bağlanma Kuramı, Yetişkin Bağlanma Kuramı, Evlilik uyumu, Evlilik Çatışması, Evlilik İlişkileri

ABSTRACT

AN ATTACHMENT PERSPECTIVE ON MARITAL RELATIONSHIPS

The aim of the study is to investigate the relations between attachment styles, marital adjustment and marital conflict. We explored the differences in marital adjustment and marital conflict in four couple attachment pairs (both secure, both insecure, husband secure-wife insecure, husband insecure-men secure). The sample of this study consists of 115 married couples. In this study, “Dyadic Adjustment Scale”, “Marital Conflict Questionnaire” and “The Relationships Scales Questionnaire” were applied separately to husbands and wives in each couple.

Results show that secure women have more marital adjustment, consensus on matters of importance to marital functioning, and dyadic cohesion than insecure women. However, secure men and insecure men did not differ on marital adjustment and its subtests. In addition, couples’ joint attachment classifications were related to marital adjustment. Women in which both partners have secure attachment styles have higher marital adjustment and consensus than women in secure husband-insecure wife pairs. Moreover, men in which both partners have secure attachment styles also have higher consensus on matters of importance to marital functioning and marital satisfaction than men, in secure husband –insecure wife pairs. Another result demonstrated that, men and women in one secure partner-one insecure partner didn’t have higher marital satisfaction than pairs which both partners are insecurely attached. There is no relation found between marital conflict and individuals’ own attachment and the partner’s attachment style. Findings are discussed within the framework of the related literature.

Key words: Marital adjustment, Marital conflict, Marital Relationships, Attachment Styles

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca, bilgi ve önerileri ile bana yol gösteren tez danışmanım, Doç. Dr. Gül Şendil'e, en derin teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, katılımcılara ulaşmamdaki yardımlarından ötürü, İstek Vakfı Özel Belde İlköğretim Okulu, İstek Vakfı, İstek Vakfı Özel Acıbadem İlköğretim Okulu ve Pembe Panter Anaokulu'nun müdürlerine ve rehber öğretmenlerine özellikle Füsun Önder, Meltem Çağlayaner ve Şükran Doğan'a, ve bu çalışmanın gerçekleşmesini sağlayan tüm çiftlere teşekkür ederim.

Tezimin istatistik işlemleri konusunda büyük katkısı olan, Yrd. Doç. Dr. Hanife Özlem Sertel Berk'e teşekkür ederim.

Yaşamımın her aşamasında olduğu gibi, tez çalışmam sırasında da bana verdikleri sonsuz moral, sevgi ve her türlü yardım ve destekleri için başta babam Feramuz Kaya, annem Güler Kaya'ya, ablam İpek Kaya Savaşoğlu'na ve eşim Murat Balkan'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tüm mesai arkadaşlarıma, ve dostlarıma teşekkürlerimi sunarım.

İdil KAYA BALKAN

Temmuz, 2009

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Giriş.....	1
1.Literatür.....	4
1.1.Bağlanma Kuramı.....	4
1.1.1.Bağlanma Kuramını İnceleyen Araştırmalar.....	8
1.2.Yetişkin Bağlanma Kuramı.....	11
1.2.1.Romantik İlişkiler Üzerine Yapılan Bağlanma Araştırmaları.....	16
1.3.Evlilikte Bağlanma.....	19
1.3.1.Evlilikte Bağlanmayı İnceleyen Araştırmalar.....	21
1.3.2.Bağlanma Stilleri ve Evlilik Üzerine Ülkemizde Yapılan Araştırmalar.....	24
2.Çalışmanın Amacı, Problemleri ve Hipotezleri.....	27
3.Bağlanma Stillerinin Evlilik İlişkisi Üzerindeki Etkisi Çalışmasının Yöntemi	
3.1. Katılımcılar.....	29
3.2. Veri Toplama Araçları.....	29
3.2.1. İlişki Ölçekleri Anketi.....	29
3.2.2 Evlilik Çatışması Ölçeği.....	31
3.2.3. Çift Uyum Ölçeği.....	32
3.2.4.Kişisel Bilgi Formu.....	32
3.3.Uygulama.....	33
3.4.Çalışmada Kullanılan İstatistiksel Analizler.....	34
Bulgular.....	35
Sonuç.....	50
Kaynakça.....	61
Ekler.....	68

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Kadın ve Erkeklerin Bağlanma Stillerine Göre Dağılımı	36
Tablo 2. Çiftlerin Bağlanma Stillerine Göre Eşleşmelerinin Yüzde Dağılımı	37
Tablo 3. Kadın ve Erkek Katılımcıların Dörtlü Bağlanma Stillerine Göre Dağılımı.....	37
Tablo 4. Kadın ve Erkek Katılımcıların Dörtlü Bağlanma Stillerine Göre Bir Araya Gelmelerinin Yüzde Dağılımı.....	38
Tablo 5. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stiline Sahip Kadınların Çift Uyum Ölçeği ve Çift Uyum Alt Ölçeği Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması.....	40
Tablo 6. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stiline Sahip Kadınların “Evlilik Çatışması Ölçeği” Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması.....	41
Tablo 7. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stiline Sahip Erkeklerin Çift Uyum Ölçeği Toplam Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması.....	42
Tablo 8. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stiline Sahip Erkeklerin “Evlilik Çatışması Ölçeği” Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması.....	43
Tablo 9. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Kadınların Çift Uyum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	44
Tablo 10. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Erkeklerin Çift Uyum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	47
Tablo 11: Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Kadınların Evlilik Çatışması Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması....	48
Tablo 12: Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Erkeklerin Evlilik Çatışması Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması....	49

GİRİŞ

Yaşamın ilk aylarından itibaren şekillenen bağlanmanın, ileride karşı cinsle olan ilişkileri ve eş seçimini etkileyip etkilemediği, günümüz araştırmacılarının inceledikleri önemli bir sorudur. Erken bağlanma ilişkisinin gelecekteki sevgi ilişkilerinin prototipi olduğuna dair bulgulardan sözedilmektedir (Waters ve ark. 2002). Bu nedenle, bireylerin bağlanma stilleri ile evlilik uyumları ve evlilik çatışmaları arasında bir ilişki olup olmadığı, hangi bağlanma stillerine sahip bireylerin eş olarak bir araya geldiği ve hangi bağlanma stiline sahip olan çiftlerin evlilik uyumu ve evlilik çatışmasının daha fazla olduğu gibi soruların incelenmesi önemli görülmektedir. Bu sorulara yanıt bulmayı amaçlayan bu çalışmada, bağlanma stilleri ile evlilik uyumu ve evlilik çatışması arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Yapılan bir çok çalışma, çocukluk dönemindeki bağlanma kalitesinin sonraki yıllardaki yetişkin ilişkilerinin kalitesi üzerinde etki sahibi olduğunu göstermiştir (Feeney, 1999; Feeney ve Hohaus, 2001; Banse, 2004). Anne bebek arasındaki bağlanma ilişkisi olumluysa, yetişkinlikte kurulan yakın ilişkilerin de olumlu olduğu, erken dönemdeki bu bağ olumsuzsa sonraki yakın ilişkilerin de problemli olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır (Waters, Merrick, Albersheim ve Treboux, 2000). Bununla birlikte, Rutter ve Quinton, yaşamlarının erken yıllarında olumsuz bakım deneyimleri yaşayan bir çok bireyin güçlü ve destekleyen evlilikler kurduklarına dair kanıtların da olduğundan söz etmişlerdir (aktaran Paley ve ark,1999). Erken dönem ebeveyn-çocuk ilişkileri ve sonraki yıllardaki evlilik ilişkileri arasındaki devamlılık ve devamsızlığı hangi mekanizmaların açıkladığı düşünüldüğünde en elverişli gözükten bir yaklaşım John Bowlby'nin (1969,1973,1980) "Bağlanma Kuramı"dır.

Bowlby'nin (1969,1973,1980) Bağlanma Kuramı, insanların, kendileri için önemli olan başkalarıyla güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklar. Bowlby'e göre (1969) bağlanma figürüyle yaşanan tekrarlanan etkileşimler boyunca, bebekler ne bekleyeceklerini öğrenir ve davranışlarını buna göre ayarlar. Bowlby (1969) "içsel çalışan modeller" (internal working models) adını verdiği bu beklentilerin, tamamen anne baba veya bakıcı davranışlarıyla şekillendiğini ve

çocukların zaman içinde temel bakım verenleriyle olan erken dönem deneyimlerini içselleştirdiklerini öne sürmüştür. Bu yıllar boyunca gelişen beklentiler yani bağlanma ilişkilerine yönelik içsel çalışan modeller, yaşam boyunca görece değişmez olarak sabit kalırlar. Tutarlı ve duyarlı ebeveynliğin, başkalarının güvenilir, ilgi ve sevgi sunmaya hazır ve destekleyici olarak görüldüğü ve bireyin kendini sevgiye ve bu desteğe layık, değerli bir birey olarak gördüğü “güvenli bağlanma modellerine” yol açtığı düşünülür. Bunun tersi olan olumsuz bakım deneyimlerinin, başkalarının güvenilmez veya açıkça reddedici biri olarak görüldüğü ve bireyin kendini değersiz olarak gördüğü “güvensiz modellere” yol açtığı düşünülür. Bağlanma kuramına göre, yaşamın ilk yıllarında anne-babanın çocuğa verdiği tepkiler temelinde oluşan kendi ve başkalarına ilişkin bu zihinsel temsiller, ilerideki yakın ilişkilere rehber olur ve bireyin davranışlarını belirler. Konunun önemi nedeniyle bir çok araştırmacı, erken dönem bağlanma stilleri ile sonraki yakın ilişkiler arasındaki bu bağı araştırmışlardır (Brennan ve Shaver, 1995; Collins ve Read, 1990; Feeney ve Noller, 1990, Hazan ve Shaver, 1987; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Simpson, 1990).

Bowlby’nin çocuklar üzerine geliştirmiş olduğu bağlanma kuramını Hazan ve Shaver (1987) yetişkinliğe taşımıştır. Hazan ve Shaver (1987), yetişkin romantik ilişkilerinin çocuklar ve onlara bakım veren kişiler arasındaki etkileşimlerle benzerlikleri olduğunu fark etmişlerdir. Örneğin romantik eşler birbirlerine yakın olmayı isterler. Eşleri yanlarında olduğunda rahat hisseder ve eşleri yanlarında olmadığında kaygılı ya da yalnız hissederler. Hazan ve Shaver (1994), çocuk ve ebeveyn arasındaki bağlanma ile romantik eşler arasındaki bağlanma arasında benzerliklerin yanısıra farklılıkların da olmasına rağmen, bağlanma teorisinin, yetişkinlikteki yakın ilişkileri açıklamada bir model oluşturacağını öne sürer. Hazan ve Shaver’in (1987) çalışmaları, romantik aşkın bağlanma olarak kavramlaştırılmasına destek sağlamış ve Ainsworth’un 1978’de bebeklerin bağlanma stillerine yönelik tanımlamasını yaptığı üç bağlanma stiline (güvenli ve kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma stilleri) yetişkinlerin romantik ilişkilerinde de var olduğunu göstermiştir. Daha sonra Bartholomew ve Horowitz (1991), benlik ve başkaları modelleri temelinde, Hazan ve Shaver’in (1987) üçlü modelinden farklı olarak biri güvenli ve saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere üçü güvensiz, dört bağlanma stili tanımlamışlardır.

Bağlanma stilleri ve yakın ilişkiler arasındaki bağı inceleyen çok sayıda araştırma, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin, hem kaygılı-kararsız, hem de kaçınan bağlanma stiline sahip bireylere kıyasla ilişkiye daha fazla yatırım yaptıklarını, daha uyumlu ve doyumlu ilişkiler yaşadıklarını (örneğin, Collins ve Read, 1990; Hazan ve Shaver, 1990; Simpson, 1990); eş kabullerinin daha fazla olduğunu, daha fazla bağımsızlık yaşadıklarını, stresle baş etmede daha fazla yapıcı yol bulduklarını (örneğin, Feeney ve Noller, 1990) ortaya koymuştur.

Ülkemizde bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkileri inceleyen sınırlı sayıda araştırma (Erdoğan, 2006; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Yıldız, 2005) olmasına rağmen bu çalışmaların literatüre önemli katkılar sağladığı söylenebilir.

Bağlanma stilleri ile evlilik uyumu ve evlilik çatışması arasındaki ilişkilerin incelendiği bu çalışmada, ülkemizde yapılan araştırmalardan farklı olarak, hem bireyin hem eşinin bağlanma stili hem de çiftlerin bağlanma stilleri ile evlilik uyum ve evlilik çatışması arasındaki ilişkiler ortaya konmuştur.

Bu çalışma, Bowlby'nin erken bağlanma ilişkilerinin yaşam boyunca kişiler arası işlevsellikte derin bir önemi olacağı bilgisinin araştırılmasını zenginleştirecek, ayrıca evlilik uyumu ve evlilik çatışmalarındaki değişkenliği anlamaya ve evlilikte işleyen kişiler arası süreçlerin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırma konularıyla ilgili kuramsal yapının ve ilgili çalışmaların sunulacağı literatür bölümünde öncelikle Bowlby'nin bağlanma kuramı ayrıntılarıyla aktarılacak, yapılan çalışmalarla bağlanma stillerinin sürekliliğinden bahsedilecektir. Daha sonra, yetişkin bağlanma kuramı, yetişkin bağlanma stilleri ve bunlarla ilgili çalışmalar anlatılacak, evlilik ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerden ve bu ilişkiyi inceleyen araştırmalardan bahsedilecek ve son olarak da ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar aktarılacaktır.

1.LİTERATÜR

1.1. BAĞLANMA KURAMI

İngiliz psikoanalist John Bowlby (1969) tarafından geliştirilmiş olan Bağlanma Kuramı, insanların, kendileri için önemli olan başkalarıyla güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklayan ve çocuk ile ebeveynleri arasındaki bağın, çocuğun güvenlik hissi ve psikolojik gelişimi üzerindeki önemini tanımlayan bir yaklaşımdır (Bowlby, 1969). 1940'ların başlarına kadar annelerinden ayrılan bebekler ve çocukların davranışlarına yönelik kayıtlar bulunmamaktaydı. 2. Dünya savaşının ardından Dünya Sağlık Örgütü, John Bowlby'den, ebeveynlerinden ayrılmanın ve yetim kalmanın çocuklar üzerindeki etkilerini araştırmasını istemiştir. Bowlby, yetimhanelere, hastanelere ve bakım evlerine ziyaretleri sırasında, güvenilir ve sevgi dolu olan sosyal etkileşimin çocuğun duygusal dünyasında ne derece önemli olduğunu fark etmiştir. Bowlby (1969), çocukların ebeveynlerinden ilk kez ayrıldıklarında, ağladıklarını, korku ve sıkıntı belirtileri gösterdiklerini ve ayrılmayı önlemek ya da yeniden yakınlığı sağlamak üzere, alışılmadık uzunluklarda ağlama, yapışma veya çaresizce arama gibi davranışlar sergilediklerini gözlemlemiştir. Ayrıca yetim çocukların sevgi dolu, güvenilir bir bakıcıdan uzun bir süre ayrı kalırlarsa insanlarla iletişime ilgisiz hale geldiklerini gözlemiştir. Bu dönemde, psikoanalitik yazarlar, bu türden tepkilerin, duygusal acıyı bastırma işlevi gören, olgun olmayan savunma mekanizmalarının belirtileri olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak Bowlby, bu tür tepkilerin çok çeşitli sayıda memeli türde yaygın olduğunu ve bu davranışların evrimsel bir işleve sahip olabileceğini belirtmiştir. Bowlby, etolojik teoriden yola çıkarak, ağlama ve arama gibi bağlanma davranışlarının, temel bağlanma figüründen (destek, koruma ve bakım sağlayan kişi) ayrılmaya karşı verilen uyumsal tepkiler olduğunu belirtmiştir. Diğer türlerde olduğu gibi, insanlarda da bebek ve bakıcısı arasında kurulan bağlanma ilişkisinin, hayatta kalmayı sağlayacak bir mekanizmaya duyulan ihtiyaç yüzünden oluştuğunu öne sürmüştür. Bağlanma kuramına göre (1969,1973, 1980), insanlar ve diğer primatlar, bebek ve ona temel bakım veren kişi arasındaki yakınlığı sürdürmek amacıyla düzenlenmiş bir davranışsal sistem geliştirmiştir. Bağlanma davranışında bebek ve ona bakım veren

kişi arasındaki ilişkinin 6nemini vurgulayan Bowlby (1969, 1973, 1980), bağlanmayı, bebek ve bakım veren kişi arasında gelişen; bebeğin bakım veren kişiyi arama ve yakınlık arayışı davranışları ile kendini g6steren, 6zellikle stres durumlarında belirginleşen, dayanıklı ve devamlılığı olan duygusal bir bağ olarak tanımlamaktadır. Annenin yokluğunda gerginlik-huzursuzluk, varlığında ise rahatlık duygusu olur. Bağlanmanın temel işlevi tehlikelerden korunmadır. Tehdit edici bir uyaran olduğunda, bebek ve 6ocuklar bağlanma fig6r6n6 ararlar, ortam daha g6venli g6z6kt6ę6nde, bağlanma fig6r6n6 6evreyi keşfetmek i6in g6venli 6s olarak kullanabilirler. 6ocuklar g6venli bir bağlanma ilişkisinin olduğu durumda, stres yaratan koşullar altında dahi g6venlik duygusunu koruyabilir ve keşif davranışlarında bulunabilir (Bowlby, 1980).

Bağlanma fig6r6yle yaşanan, tekrarlanan etkileşimler boyunca, bebekler ne bekleyeceklerini 6ğrenirler ve davranışlarını buna g6re ayarlarlar. Bowlby (1969) “i6sel 6alışan modeller” (internal working models) adını verdiği bu beklentilerin tamamen anne baba veya bakıcı davranışlarıyla şekillendiğini ve bebeklerin zaman i6inde temel bakım verenleriyle olan erken d6nem deneyimlerini i6şelleştirdiklerini 6ne s6rm6řt6r. Bowlby’e g6re “i6sel 6alışan modeller” birbirini tamamlar nitelikte iki boyut i6ermektedir. Bunlar; a) bağlanma fig6r6n6n korunma ve destek 6ağrılarına karşılık veren ve ulaşılabilir, duyarlı biri olup olmadığı ve b) 6ocuğun kendisini, başkaları 6zellikle de bağlanma fig6r6 tarafından sevmeye ve yardıma değer birisi olarak g6r6p g6rmediğidir. Eğer bakım veren, 6ocuk sıkıntıda olduğunda ulaşılabilir olursa ve 6ocuğun isteklerine duyarlı ve sevgi dolu bir bi6imde tepki verirse, yani, bakım veren, yeterli derecede sorumlu ve erişilebilir olarak algılanırsa, 6ocuk, kendine y6nelik, sevgi ve bakımı hak ettiğine dair bir i6sel 6alışan model ve bakıcıya dair ise onun sevgi dolu ve g6venilir olarak algılandığı bir i6sel 6alışan model geliştirecektir. Genel olarak, eğer 6ocuklar kendilerini sevgiye layık, değerli bir birey olarak g6rd6ę6 bir modele sahiplerse ve diğerlerine y6nelik duyarlı ve erişilebilir olduğu bir modele sahiplerse, kendilerini daha fazla g6venli hissedecekler. Yine ihtiya6ları olduğunda yardım almada daha etkili stratejilere sahip olacaklar ve y6ksek 6zg6venin yanı sıra sosyal ilişkilere dair daha olumlu bir g6r6ře sahip olacaklardır. Ayrıca, bebek bakıcıyı 6evresini keşfetmede g6venli bir temel olarak g6r6rse, davranışsal olarak 6evresini daha fazla inceleyecek, diğerleriyle oynayacak ve sosyal

olacaktır. Bu tür senaryolarda, çocuk ve bakıcı arasında güvenli bağlanma oluşur. Ebeveynin çocuğun ihtiyaçlarına tepkisiz, duyarsız olduğu durumlarda, çocuk üzüntü ve depresyon yaşayacak, güvensiz bir bağlanma oluşacak ve kendini değersiz bir birey olarak gördüğü ve ebeveynini sevgisiz, uzak, reddedici olarak algıladığı temsiller geliştirecektir (Bowlby, 1969,1973)

Bowlby (1969), bu modellerin, zaman içinde devamlılık göstereceklerini ileri sürer. Ona göre bağlanma, beşikten mezara kadar uzanan, yaşam boyu süren bir süreçtir ve erken yaşlarda oluşan zihinsel modeller çok fazla değişime uğramadan yetişkinlikte de yakın kişiler arası ilişkiler için bir rehber, model olarak işlev görürler.

Bowlby'den etkilenen Ainsworth (1967) Uganda'da Gandalı çocuklar ve annelerinin nasıl etkileşimde bulunduklarını gözlemiştir. Özellikle bebeklerin, anneleri odayı terk ettiğinde nasıl davrandıklarına ilgi göstermiştir. Ainsworth'ın bir sonraki çalışması, Baltimore'da 106 beyaz, orta sınıf anne ve 1 yaşındaki çocuklarıyla gerçekleşmiştir. Yabancı Ortamı Deneyi olarak tanımlanan kontrollü laboratuvar ortamında, Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978'de bebeklerin anneleriyle birlikteyken ve onlardan ayrıyken, bir yabancıyla birlikteyken ve anneye yeniden bir araya geldiklerinde nasıl davrandıklarını gözlemiştir (aktaran Berk, 2008). Yabancı Ortam Deneyinde 12-18 aylık bir bebek, yirmi dakika boyunca bir oyun odasında gözlemlenir. Bu arada bebeğin bakıcısı (genelde annesi) ile bir yabancı (araştırmacının bir yardımcısı) belirli aralıklarla odaya girip çıkarlar. Odada yaşanan farklı durumlara (yabancınnın varlığı, annenin yokluğu gibi) bebeğin verdiği tepkiler videoya kaydedilir. Oyun odasında bebeğe yaşatılan deneyim şu şekilde gelişir:

1. Anne ve bebek gözlem odasına alınır (30 sn).
2. Anne ve bebek odada yalnız bırakılır. Bebek odayı keşfederken anne ona müdahale etmez. Eğer bebek 2 dk. içinde hiçbir davranışta bulunmazsa anne, bebeği oyuncakların yanına götürür (3 dk).
3. Yabancı içeriye girer, bir dakika hiç konuşmadan oturur, ikinci dakikada anne ile konuşur, üçüncü dakikada bebekle oynar (3 dk).
4. İlk ayrılık: Anne sessizce odadan çıkar, bebek ve yabancı odada kalır. Yabancı, bebeğe hiç müdahale etmez ama ilgili görünür ve eğer bebek sıkıntı

gösterirse onu teselli eder, bebek sakinleşmezse üçüncü dakikada anne içeri girer (3 dk).

5. İlk birleşme: Anne bebeğe seslenerek odaya girer, yabancı odadan çıkar. Anne bebeği selamlar ve oturur gerekirse teselli eder. Geleceğini söyleyerek tekrar odadan çıkar (3 dk).

6. İkinci ayrılık: Bebek odada tek başınadır. Eğer bebek huzursuzlanırsa bu bölüm bitirilir ve yabancı tekrar içeri girer.

7. İkinci ayrılığın devamı: Yabancı içeri girer, gerekirse bebeği rahatlatmaya çalışır, bebek sakinleşmişse ilgili bir tavır alarak oturur. Eğer bebek sakinleşmemişse bu bölüm bitirilir (3 dk).

8. İkinci birleşme: Anne içeriye girer, bebeği selamlar, gerekiyorsa teselli eder ve bebeğin ilgisini tekrar oyuncaklara çekmeye çalışır. Yabancı sessizce odadan çıkar (3 dk) .

Bu olaylar sırasında bebeğin iki davranışı gözlenir: a. Bebeğin keşif davranışı (yeni oyuncaklarla oynaması vb.). b. Bebeğin, annesinin gidiş ve dönüşlerine verdiği tepki.

Ainsworth'un çalışmaları, bağlanma stillerinin güvenli ve tehdit edici ortamlarda nasıl biçimlendiğine dair ilk deneysel sunumları ve bebek bağlanma stillerindeki bireysel farklılıklara dair ilk deneysel sınıflamayı sağlamıştır. Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978' de, "Yabancı Ortam Deneyleri" sonucunda bebek-anne arasındaki bağlanma süreciyle ilgili olarak üç farklı bağlanma stili tanımlamışlardır (Aktaran Berk, 2008). Onlara göre, bu stiller, annenin, bebeğin kendisine gereksinim duyduğu anda yanında olması ve koruma sağlaması ile bebeğin gereksinimlerine duyarlı olması ve doyum sağlamasıyla ilişkilidir. Anneye güvenli bağlanan bebekler, etrafta bağımsızca dolaşır, ara sıra annelerinin yanına döner ve anneleriyle olan yakınlık ve ayrılık durumlarında gerginlik yaşamaz; anne odadan ayrılınca üzülür ve yeniden birleşmeden sonra kolayca sakinleşir ve çevreyi keşfe devam ederler. "Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bebekler", annelerinden ayrıldıklarında yoğun bir kaygı ve kızgınlık yaşamakta, yabancı ile iletişimi reddetmekte ve anneye birleşmeden sonra da kolayca sakinleşmemekte ve çevreyi keşif yerine anneye sıkıca yapışmaktadırlar. "Kaçınan bağlanma stiline sahip bebekler" ise, ayrılma anından çok fazla etkilenmemekte, yeniden birleşmeden sonra

da anneleri ile temas kurmaktan kaçınmakta ve dikkatlerini daha fazla oyuncaklara verir görünmektedirler (Aktaran Berk, 2008).

1.1.1.Bağlanma Kuramını İnceleyen Araştırmalar

Son dönemde gelişimsel araştırmalarda bağlanma kuramı giderek önem kazanmıştır. Bağlanmanın zaman içinde sabitliği ile ilgili araştırmalar başlamış ve bağlanma sınıflandırması ile biopsikososyal işlevler arasında (sosyal, bilişsel, fiziksel ve ruhsal sağlık) arasındaki ilişkiye dair önemli ölçüde kanıt bildirilmiştir. Araştırmalar, erken dönem ebeveyn-çocuk ilişkilerinin farklı alanlardaki ve dönemlerdeki gelişimi etkilediğini ortaya koymaktadır. Çocukluklarında güvenli bağlanmaya sahip olan çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel alanlarda daha olumlu geliştikleri ve güvensiz çocukların bu alanlarda güvensiz olduklarına dair önemli kanıtlar bulunmaktadır (Ranson ve Urichuk, 2006). Bağlanma ilişkisinin niteliği konusunda okul öncesi çocuklarla yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde; güvenli bağlanma geliştiren çocukların yaşıtlarına göre sosyal becerilerinin yüksek, olumlu duygulanımlarının olumsuz duygulanıma göre daha fazla olduğu, yetişkinlerle işbirliği ve uyum içerisinde bulunabildikleri görülmüştür. Güvensiz çocukların, genel olarak, olumsuz sosyal yeterliliğe sahip oldukları (daha saldırgan, daha düşmancıl, daha içe kapanık, daha bağımlı oldukları) bulunmuştur (Schmidt ve ark, 2002; Ranson, Kenna ve ark, 2006)

Ebeveyn-çocuk bağlanma ilişkilerinin çocukların sonraki bilişsel gelişimlerini de etkilediğine yönelik bulgular bulunmaktadır. Araştırmalar, bağlanma temsillerinin beynin gelişimini, akademik başarıyı ve kavramayı (obje devamlılığı ve problem çözme) etkileyebileceğini göstermiştir. Araştırmalara göre, güvenli ebeveyn-çocuk bağlanma sınıflandırmasında olan çocuklar, iyi akademik, bilişsel ve dil becerileri gibi yüksek bilişsel işlevselliğe sahiptirler (Ruiter ve Van Ijzendoorn,1993).

Bağlanma stillerinin sürekliliği konusu, uzun yıllar boyunca araştırılmış ve üzerinde tartışmaların sürdüğü bir konudur. Bakım veren ile erken yaşam tecrübelerinin etkileri zaman boyunca sabit mi kalır yoksa değişebilir mi? Erken bağlanmanın yaşam boyunca gelişimin bir çok yönünü etkilediği argümanının

geçerliliğini test etmek için bir çok çalışma yapılmıştır. Fraley (2004), bağlanmanın sürekliliğini bağlanma teorisinden kaynaklanan iki modelle tartışmıştır. Uygun olan boylamsal verilere yönelik bir metaanaliz yapmış, literatürde öne çıkan iki bakış açısını tanımlamış ve test etmiştir. “Prototip bakış açısı” adını taşıyan ilk bakış açısı, bebeklikte gelişen bağlanma temsillerinin yaşam boyunca gelecekteki etkileşimleri biçimlendirmeye devam ettiğini öne sürer. Bu bakış açısına göre, erken dönem bağlanma temsilleri, tüm yeni etkileşimlerde yeniden aktive olurlar ve yetişkinlikteki bağlanma örüntülerinin çocuklukta gözlenenleri yansıtacağı ihtimalini artırırlar. İkinci bakış açısı “değişimci bakış açısı (revizyonist perspektif)” bağlanma temsillerinin biçimlendirilebilir, kolayca etki edilebilir olduğunu ve yeni deneyimlere dayanarak değişeceğini öne sürer. Bu bakış açısına göre, bağlanma temsilleri, devam eden deneyimlerin ışığı altında değişebilir. Buna göre yetişkin bağlanma temsilleri çocuklukta gözlenenleri yansıtabilir ya da yansıtmayabilir. Fraley (2002), hangi bakış açısının bağlanmanın sürekliliğini en iyi tanımladığını incelemiştir. Bu analizin sonuçları göstermiştir ki, bağlanma sadece orta karar ölçüde bebeklikten yetişkinliğe kadar sabittir. Bu bulgular prototip bakış açısını desteklemektedir. Buna göre, bebeklikte gelişen bağlanma temsilleri yaşam boyunca etkileşimleri biçimlendirmeye devam edecektir ancak bulgular, sonuçlar üzerinde çevrenin etkisini de desteklemektedir.

Benzer olarak Belsky ve Fearon’nun (2002) yaptıkları boylamsal araştırmada bebeklikteki güvenli bağlanma, güvensiz bağlanmaya kıyasla sonraki psikolojik gelişimdeki avantajlı olmayla ilişkili olsa da, sonucun değişik olabileceğini belirtirler. Örneğin, güvensiz bağlanmaya sahip bir bebeğin, sonraki dönemde duyarlı bakım deneyimlediğinde güvenli bağlanmaya sahip olup, sonrasında duyarsız bakım deneyimleyen bebeklere kıyasla, daha olumlu sosyal, psikolojik, duygusal ve bilişsel gelişim gösterdiği sonuçları bulunmuştur.

Main ve Cassidy (1988), bebeklerin bağlanma stillerinin sürekliliğini incelemek amacıyla yabancı ortamı kullanarak 6 yıllık bir boylamsal çalışma gerçekleştirmiştir. Kırk çocukla yapılan çalışmada bağlanma stillerinin bebeklikteki ve 6 yaştaki uyuşması % 82 oranında bulunmuştur. Bağlanma stillerinde genel bir süreklilik bulunmuş ancak bazı durumlarda bağlanma stiline değiştiği görülmüştür. Araştırmada, düşük sosyoekonomik seviyedeki anne ve bebekler, orta sosyoekonomik seviyedeki anne ve bebeklerle

kıyaslandıklarında, çoğu güvenli bağlanma geliştirmiş bebeğin 6 yıl sonunda kaygılı bağlanma stillerine sahip oldukları görülmüştür. Main ve Cassidy'e (1988) göre, bağlanma stillerinde sürekliliğin olmaması, bakım ortamının sabit olmaması ile ilişkilidir. Sabit bir bakım ortamının çocuklarda oldukça sabit bir bağlanma stiline yol açtığı görülmektedir, bunun tersine, sabit olmayan bakım ortamları çocuklarda sabit olmayan bağlanma stillerine yol açabilmektedir. Bu, gelişimsel süreç ve yaşam boyunca genel bağlanma sürekliliğinin beklenebilir olduğunu ancak çevrede büyük değişimler oluştuğunda değişimlerin beklenebilir olduğunu göstermektedir.

Hamilton'un (2000) bağlanma sınıflamasının sürekliliğini destekleyen bulgulara sahip çalışmasında, anneler ve bebeklerinin ilişki kalitelerinin ergenlik dönemindeki bağlanma temsilleriyle anlamlı olarak ilişkili olduğu bulunmuştur.

Bağlanma stillerinin sürekliliği, erken bağlanma deneyimleri ve yetişkin bağlanma stilleri arasındaki bağın geriye dönük çalışmalarla incelenmesiyle de araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, insanların anneleriyle ne kadar güvenli hissettikleri ile romantik eşleriyle ne kadar güvenli hissettikleri arasında bir seviyeye kadar örtüşme olduğu gözükmemektedir. Bireylerin, belirli bir ebeveynsel figür ve şimdiki romantik eş ile ilgili bağlanma stiline dair değerlendirmelerinin incelendiği bir çalışmada iki türdeki bağlanma ilişkileri arasında yaklaşık .20 den .50 ya doğru dağılan korelasyonlar bulunmuştur (Fraley, 2004).

Yabancı ortam deneyinde ölçülen bir yaşındaki güvenlik ile aynı kişinin 20 yaşında yetişkin romantik ilişkilerindeki güvenlikleri arasındaki bağı inceleyen Waters, Merrick, Albersheim ve Treboux (2000) tarafından yapılan çalışmada, bir yaşında yabancı ortam deneyinde güvenli olarak tanımlanan bebeklerin %70'inin, 21 yaşında yetişkin bağlanma mülakatında aynı güvenli bağlanma stiline sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca 64'ü aynı bağlanma stiline sahip bulunmuştur. Sürekliliğin derecesi 1 ve 21 yaş arasındaki önemli yaşam olaylarına dayanmaktadır. Bir ebeveynin kaybı, fiziksel taciz ya da ebeveynlerin boşanması gibi bağlanmayla bağlantılı olabilecek olumsuz yaşam olayları deneyimlemeyenlerin süreklilik oranı %72 iken, bu tür olumsuz bir olay yaşayanların süreklilik oranı sadece % 44'tür.

Bir başka çalışmada, Hazan ve Shaver (1987), romantik ilişkilerinde güvenli olanların, ebeveynleriyle çocukluk ilişkilerini sevecen, ilgili ve kabul edici hatırlamaya daha fazla eğilimli olduklarını bulmuştur.

Bu tür çalışmalara dayanıldığında, ebeveyn-çocuk alanında bağlanma stillerinin ve romantik ilişkiler alanındaki bağlanma stillerinin orta derecede bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu tür bulguların yetişkin bağlanma teorisi için belirtileri, orijinal olarak, bebeğin ekolojisi için kabullenilmiş bağlanma sisteminin yetişkinlikte davranışı, düşünceyi ve duyguları etkilemeye devam etmesidir (Fraley ve Shaver, 2000).

1.2.YETİŞKİN BAĞLANMA KURAMI

Bowlby (1969), temel olarak, bebek ve bebeğe bakım verenin ilişkisinin doğasını anlamaya odaklanmış olsa da, bağlanma deneyiminin beşikten mezara kadar sürdüğüne inanmıştır. Temel bağlanma figürü ile yaşadığımız deneyimlerle kendimize ve diğerlerine yönelik içsel çalışan modeller geliştirdiğimizi ve bu modellerin sonraki yıllarda yakın kişiler arası ilişkiler için bir rehber, model işlevi gördüğünü belirtir. Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin görüşlerini, romantik ilişkiler bağlamında ele alan ilk araştırmacılarıdır. Hazan ve Shaver (1987), yetişkin romantik ilişkilerinin çocuklar ve onlara bakım veren kişiler arasındaki etkileşimlerle benzerlikleri olduğunu fark etmişlerdir. Örneğin romantik eşler birbirlerine yakın olmayı isterler. Eşleri yanlarında olduğunda rahat hisseder ve eşleri yanlarında olmadığında kaygılı ya da yalnız hissederler. Ayrıca, yaşamın sunduğu sürpriz, fırsat ya da meydan okumalar karşısında eşler bir güvenli üs (secure base) olarak yardım eder. Bu tür benzerlikler, Hazan ve Shaver'in (1987) Bağlanma Kuramını yetişkin romantik ilişkilerine genişletmesine yol açmıştır. Hazan ve Shaver'e göre (1987), yetişkin romantik eşler arasında gelişen duygusal bağ, bebekler ve bakıcıları arasında oluşan duygusal bağı doğuran aynı motivasyonel sistemin –bağlanma davranışsal sisteminin- kısmen bir işlevidir. Hazan ve Shaver (1987), bebek ve bakım veren

arasındaki ilişki ve yetişkin romantik eşler arasındaki ilişkinin şu ortak özellikleri paylaştığını belirlemişlerdir:

- Her ikisi de, diğeri yakında ve sorumluyken güvende hissederler.
- Her ikisi de, yakın bedensel ilişki içindedirler.
- Her ikisi de, diğeri erişebilir olmadığında güvensiz hisseder.

Bu paralelliklerin ışığında Hazan ve Shaver yetişkin romantik ilişkilerin bebek-bakıcı ilişkileri gibi bağlanmalar olduğunu ve romantik aşkın bağlanma davranışsal sisteminin bir özelliği olduğunu öne sürmüştür.

Hazan ve Shaver (1994), ilk bebekliğin ötesindeki bağlanmayı ele aldıklarında, çocuk ve ebeveyn arasındaki bağlanma ile romantik çiftler arasındaki bağlanma arasında farklılıkların da olduğunu belirtirler. Çocukluk bağlanmaları, tamamlayıcıdır. Bebeklerin bağlandıkları kişi, bakım verir, bakım almaz; bir bebek ya da çocuk güvenlik arar, güvenlik sağlamaz. Yetişkin bağlanma ilişkileri ise karşılıklıdır. Bir diğer farklılık, yakınlık arayışının yetişkinlerde, bağlanma, bakım ve cinsel birleşme sistemlerini içermesidir.

Hazan ve Shaver (1994), her ne kadar çocuk ve ebeveyn arasındaki bağlanma ile romantik çiftler arasındaki bağlanma arasında benzerliklerin yanısıra farklılıklar olsa da, bağlanma teorisinin, yakın ilişkileri açıklamada bir çerçeve oluşturacağını öne sürer. Bağlanma, güvenlik, cinsel doyum ya da bakım isteği ile güdülenebilen yakınlık arayışıyla biçimlenmeye başlar. Daha sonraki evrelerde eşin rahatlık ve duygusal destek sağlama derecesi giderek artan bir önem kazanır. Ve eş, giderek, sağlam bir güvenli sığınak olabilir. Bebekler için olduğu kadar, yetişkinler için de duygusal durum hedef kişinin davranışına bağlıdır. Hedef kişinin olumlu tepkiselliği genellikle mutluluk, olumsuz tepkiselliği ise kaygı ve sıkıntı yaratır. Bağlanma kuramı açısından, ilişki doyumu büyük ölçüde rahatlık, bakım ve cinsel doyum gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır. Karşılıklı çekim ve cinsel ilgi çiftleri bir araya getirebilir, ancak eşler birbirlerinin rahatlatma ve güvenlik gereksinimlerini doyurmada başarısız olurlarsa, sonucun doyumsuzluk olma olasılığı yüksektir. Eşler, diğerinin ilişkisel gereksinimlerini karşılamadaki istek ve yeteneğine güvendiği sürece ilişkiyi sürdürmeye güdülenecektir.

Romantik sevgiyi bir bağlanma süreci olarak tanımlayan Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki tutum ve inançları temelinde Ainsworth ve diğerlerinin 1978'deki sınıflandırmalarına benzer şekilde gruplanabileceklerini iddia etmişler ve bireylerin kendi ilişkileri hakkındaki düşünceleri ve ebeveynleriyle olan ilişkilerine dair anıları ile bireylerin yetişkin bağlanmalarındaki bireysel farklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Her bir bağlanma stiline karşılık gelen, üç paragraftan oluşan bir bağlanma stilleri ölçeği kullanmışlardır. Araştırmacıların, bireysel farklılıkları ölçmek için geliştirdikleri bu ölçekte, deneklerden hangi paragraf onların yakın ilişkilerde düşüncelerini, hissettiklerini ve davranışlarını tanımlıyorsa onu seçmeleri istenmiştir. Bu ölçeğe dayanarak, Hazan ve Shaver (1978), kategorilerin ayrımının bebeklerdeki benzer olduğunu bulmuştur. Bir diğer deyişle, yetişkinlerin yaklaşık %60'ı kendilerini güvenli, yaklaşık %20'si kaçınan ve yaklaşık %20'si kaygılı-kararsız olarak tanımlamıştır. Araştırmada, güvenli olarak tanımlanan katılımcılar en önemli romantik ilişkilerini, mutlu, güven dolu ve dostça bir ilişki olarak değerlendirmişlerdir. Diğer yandan kaçınan katılımcılar temel aşk deneyimlerini yakınlıktan korkma ve eşlerini kabullenmede güçlük olarak değerlendirmişlerdir. Kaygılı-kararsız kişiler ise en önemli aşk ilişkilerini duygusal aşırılıklarla (obsesyon ve kıskançlık) ve güçlü cinsel çekimle tanımlamışlardır.

Hazan ve Shaver'in (1987) çalışmaları, romantik aşkın bağlanma olarak kavramlaştırılmasına destek sağlamış ve Ainsworth tarafından tanımlanan üç bebek bağlanma stiline (güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan-) yetişkinlerin romantik ilişkilerinde de var olduğunu göstermiştir. Ve buna paralel olarak üç tür bağlanma stili tanımlamışlardır: "Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler", insanlarla yakın ilişkiler kurmaktan ve onlara bağlı olmaktan dolayı kendilerini rahat hissederler. "Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler", insanlara yakın ve bağlı olmaktan dolayı huzursuzluk duyarken, "kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bireyler" ise, insanlarla yakın ilişkiler kurmak için yoğun bir istek duymakla birlikte onlar tarafından terk edilme ve reddedilme korkusu yaşarlar. Araştırmada, güvenli bağlanma stiline sahip olanların diğer gruplara oranla (kaçınan ve kaygılı/kararsız) hem romantik ilişkileri hem de ebeveynleriyle (çocuklukta) olan ilişkilerine dair daha

olumlu inanç ve yaşantılara sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca, güvenli bağlanmanın, ilişkilerde hissedilen güven ve yakınlık duygularıyla olumlu, kıskançlık duygusuyla ise olumsuz yönde ilişki içinde olduğu gösterilmiştir. Kaygılı/kararsız katılımcılar ise duygusal iniş çıkışları çok yaşayan, eşlerine ve ilişkilerine takıntılı ve aşırı kıskanç olarak tanımlanmıştır. Kaçınan bağlanma stilini seçen katılımcılar ise başkalarına en az güven duyan, genel olarak ilişkiler ve romantik sevgi hakkında olumsuz beklenti ve inançlara sahip, yakınlık kurmaktan kaçınan kişiler olarak tasvir edilmişlerdir.

Bartholomew ve Horowitz (1991) ise bağlanma stillerini olumlu ve olumsuz kutupta değerlendirilen benlik ve başkaları modellerinin kesiştiği noktada tanımlamışlardır. Bowlby'e göre (1969) içsel çalışan modeller birbirini tamamlar nitelikte iki boyut içermektedir. Bunlar; a) bağlanma figürünün ulaşılabilir, duyarlı, korunma ve destek çağrılarına karşılık veren biri olup olmadığı ve b) çocuğun kendisini başkaları, özellikle de bağlanma figürü tarafından sevmeye ve yardıma değer birisi olarak görüp görmediğidir. Bu tanımlamadan yola çıkarak Bartholomew (1990), benlik ve başkaları modellerinden oluşan içsel çalışan modellerin, bağlanma stillerini belirleyen temel boyutlar olduğunu öne sürmüştür. Benlik modeli, kişinin ne ölçüde kendini sevgiye layık, değerli bir birey olarak gördüğüdür. Başkaları modeli ise kişinin diğer insanları ne ölçüde güvenilir, ilgi ve sevgi sunmaya hazır bireyler olarak algıladığıdır. "Olumlu benlik modeli", başkalarının onayından bağımsız olan, içselleştirilmiş özsaygı ve sevebilirlik duygusu olarak tanımlanabilir. "Olumsuz benlik modeli" ise başkalarından onay alma ihtiyacının yüksek oluşu ve düşük özsaygı ile ilişkilidir. "Olumlu başkaları modeli", kişi açısından önemli başkalarına güven duyma ve ihtiyacı olduğunda ulaşılabilir olacaklarına dair beklenti geliştirme ile ilişkilidir. Başkaları modelinin olumsuz olması ise ilişkilerde olumsuz beklentilere sahip olma, yakınlık aramaktan kaçınma, destek alma ve verme konusunda kayıtsız kalma, önemli başkalarına güvenmeme olarak betimlenebilir (Griffin ve Bartholomew, 1994). Bebekliklerinde annelerine her ihtiyaç duyduklarında gecikmeden annelerinden ilgi gören ve bu sayede güvenli bağlanan bireyler, olumlu birer benlik ve başkaları modeli geliştirirler. Duygu ve düşüncelerini başkalarına açmaktan, ihtiyaçlarını ifade etmekten çekinmezler, kolaylıkla yakın ilişkiler kurabilirler. Öte yandan, bireylerin benlik ve başkaları modellerinden

birisinin ya da her ikisinin birden olumsuz olması mümkündür (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bartholomew ve Horowitz (1991), benlik ve başkaları modelleri temelinde, Hazan ve Shaver'ın (1987) üçlü modelinden farklı olarak güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört temel bağlanma stili önermişlerdir. Bartholomew ve Horowitz, "Güvenli bağlanma stili"ni, olumlu benlik ve olumlu başkalarının bileşimini içeren bağlanma stili olarak tanımlarlar. Bu bağlamda güvenli bağlanma stiline sahip kişiler, olumlu benlik algısına sahiptirler ve kendilerini sevmeye, ilgi gösterilmeye değer görmektedirler. Güvenli kişiler, başkalarının güvenilir, ihtiyaç duyulduğunda destek veren, ulaşılabilir ve iyi niyetli olduğu beklentisine sahiptirler. Bu özellikleri, onlara başkalarıyla yakınlık kurma konusunda rahat olmalarını sağlarken aynı zamanda özerk kalmalarına yardımcı olur. Bu tanımlama, Hazan ve Shaver'in (1987) tanımladığı güvenli bağlanma stili prototipine uymaktadır.

"Saplantılı bağlanma stili", olumsuz benlik ve olumlu başkaları modellerinin birleşimi şeklinde tanımlanmaktadır. Saplantılı bağlanma stili, Hazan ve Shaver'in 1987'deki kaygılı-kararsız stiline tekabül eder. Bu stil, kendini sevmeye değer bulmama veya değersizlik duyguları ile başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmeleri içerir. Bu özellikleri nedeniyle saplantılı kişiler, yakın ilişkilerinde devam eden şekilde kendini kanıtlama ve doğrulama eğilimi içindedirler. Bu kişilerin ilişkilerine dair beklentileri pek de gerçekçi değildir ve gerçekçi olmayan beklentilerinin, doğal olarak, istedikleri düzeyde karşılanmaması nedeniyle sürekli olarak ilişkileriyle takıntılı bir tutum sergilerler.

"Korkulu bağlanma stili", olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modelleri ile tanımlanmaktadır. "Korkulu bağlanma stili", güvenli bağlanma stiline karşıtındır. Bu kişiler, bireysel değersizlik duyguları yaşamaktadırlar ve başkalarının güvenilir ve reddedici olduğu beklentisine sahiptirler. Kendilik değerlerinin onaylanması için başkalarına yüksek düzeyde bağımlıdırlar fakat bununla birlikte başkalarına ilişkin olumsuz beklentileri nedeniyle muhtemel reddedilme açısından kaçınmak için yakınlık kurma konusunda isteksiz ve/veya tereddütlüdürler.

"Kayıtsız bağlanma stili", kendini değerli görme ve başkalarına karşı olumsuz tutuma sahip olmanın karışımı ile tanımlanmaktadır. Kayıtsız bağlanma stiline sahip kişiler, başkalarına duyulan gereksinimi ve yakın ilişki ihtiyacını ve

gerekliliğini savunmacı bir biçimde reddederler ve özerkliğe aşırı derecede önem verirler.

Sümer ve Güngör'e (1999) göre, Hazan ve Shaver'ın üçlü bağlanma yaklaşımı ile Bartholomew'ın dörtlü bağlanma modelini karşılaştıran çalışmalar, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin geçerliliğine ilişkin bulgular sunmuştur. Dörtlü bağlanma stili bağlamında yürütülen çalışmalardan biri olan Bylsma, Cozzarelli ve Sümer (1997), modelle tutarlı olarak korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin içsel çalışan modeller temelinde farklılaştıklarını göstermiştir. Bu araştırmacılar, kayıtsızların korkulu bağlanma stillerine sahip bireylere oranla daha yüksek düzeyde benlik saygısına sahip olduklarını göstermişlerdir.

Dörtlü Bağlanma Modeline göre, dört bağlanma stili "ilişkilerde bağımlılık" ve "yakınlıktan kaçınma" boyutlarında da farklılıklar göstermektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Sümer ve Güngör, 1999). Bağımlılık, içselleşmiş ve başkalarının onayından görece bağımsız benlik değeri ile başkalarının onay ve takdirine dayanan benlik değeri arasında değişebilmektedir. Yakınlıktan kaçınma, kişilerin, hoş olmayan sonuç beklentileri nedeniyle başkalarıyla yakın bağlantılar kurmaktan kaçınmaları anlamına gelmektedir. Kayıtsız ve korkulu bağlanma stiline sahip bireyler, kaçınma bağlamında birbirlerine benzerlerken bağımlılık açısından farklılaşırlar. Saplantılı ve korkulu stile sahip kişiler, olumlu benlik değeri için başkalarına gereksinim duyma konusunda birbirlerine benzerlerken, yakınlık kurma isteği açısından farklılaşmaktadırlar. Saplantılı kişiler, bağımlılık gereksinimlerini karşılamak için sürekli başkalarına ulaşma çabası gösterirlerken, korkulu bağlananlar reddedilme kaygısı nedeniyle yakınlıktan kaçınırlar.

1.2.1. Yetişkin İlişkilerinde Romantik İlişkiler Üzerine Yapılan Bağlanma Araştırmaları

Hazan ve Shaver'in (1987) bulguları, bağlanma stilleriyle ilişkilerin incelendiği birçok araştırmayla desteklenmiştir. Örneğin, Hazan ve Shaver (1990) yaşları ortalama 18 olan üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada öğrencilerin kendilerine yönelik temsillerini araştırmışlardır. Güvenli bağlanma stillerine sahip

öğrenciler, kendilerini tanınması kolay ve çoğu kişi tarafından sevilen biri olarak tanımlamışlardır. Ayrıca diğer insanları iyi niyetli olarak değerlendirmişlerdir. Kaygılı/Kararsız bağlanma stiline sahip öğrenciler yanlış anlaşıldıklarını ve kıymetlerinin takdir edilmediği gibi ifadelerle kendilerini daha kuşku dolu olarak tanımlamışlardır. Diğerlerini, kendilerine göre ilişkiye bağlı olmaya daha az yetenekli ve daha isteksiz olarak tanımlamışlardır. Kaçınan bağlanma stillerine sahip öğrenciler ise yakınlığa yönelik korku ifade etmişlerdir.

Yetişkin bağlanması üzerine yapılan araştırmalar birbirleriyle tutarlı olarak güvenli yetişkinlerin kaygılı/kararsızlara ve kaçınanlara oranla daha olumlu ilişki deneyimleri bildirdiklerini ortaya koymaktadır. Örneğin; Collins ve Read (1990), güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin diğerlerine oranla kendilik değerlerinin daha yüksek olduğunu, sosyal ortamlarda daha güvenli, genel olarak daha atılgan olduklarını bulmuşlardır. Ayrıca, güvenli kişilerin, başkalarının güvenilir, destek verici, iyi niyetli oluşuyla ilgili ve sosyal dünyaya dair daha olumlu inançlara sahip olduğu, kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip kişilerin ise başkalarına yakın olmak fikrinden rahatsızlık duymadıkları bulunmuştur. Ancak kaygılı/kararsız kişiler atılganlık, kendilik değeri ve kendine güven ölçeklerinde daha düşük puanlar almışlardır. Başkaları tarafından terk edileceklerine dair büyük endişeye sahiptirler. Kaygılı/kararsız kişilerin insan doğasına bakışının daha olumsuz olduğu ortaya çıkmıştır. İnsanın kendi hayatını pek kontrol edemediğine inanmaktadırlar ve başkalarını, anlaşılması zor ve karmaşık olarak nitelendirmektedirler. Son olarak, kaçınan yetişkinler başkalarıyla yakın olmaktan rahatsız olmakta, onların güvenilir ve destek verici olmadığını düşünme eğilimindedirler. Ancak yüksek kendilik değeri ve atılganlık göstererek kendilerine dair olumlu bakış açısına sahiptirler.

Collins ve Read (1990), Hazan ve Shaver'in yetişkin bağlanma sınıflamasını geliştirmiş ve yetişkin bağlanmasına yönelik 18 itemlik bir ölçek geliştirmişlerdir. Faktör analizi kullanarak, bağlanma stillerinin altında 3 boyut tanımlamışlardır: yakınlık (closeness), kaygı (anxiety) ve güvenilirlik (dependability).

Feeney ve Noller (1990), 17-19 yaşlarındaki bireylerin romantik ilişkilerinin yordayıcılarını inceledikleri çalışmalarında, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin övgüvenlerinin, kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerine sahip bireylere göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Aşk ve romantik idealleri işaret eden ölçümlerde kaçınan

bireylerin en düşük puanı aldığı ve ilişki idealizasyonunda kaygılı/kararsız bağlananlardan daha düşük puan aldığı bulunmuştur. Kaygılı/kararsız bireyler ise romantik eşlerine yönelik kıskanma ve aşırı bağımlılık göstermişlerdir.

Bir başka çalışmada Kirkpatrick ve Davis (1994), 3 sene boyunca, 18-22 yaşları arasındaki üniversite öğrencilerinde bağlanma stili, cinsiyet ve ilişki sürekliliğini incelemişlerdir. Kaçınan bağlanma stillerine sahip erkeklerin, diğer bağlanma stillerine kıyasla ilişkilerini en olumsuz şekilde betimleyen grup olduğu bulunmuştur. Kaçınan erkeklerin, ilişkilerinde daha düşük doyum, yakınlık ve bağlılık bildirdikleri ve partnerlerine karşı tutkulu olmadıkları görülmüştür. Kadınlarda ise ilişkisini en olumsuz değerlendirenlerin, kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip olanlar olduğu bulunmuştur. Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip kadınlar, güvenli bağlanma stiline sahip kadınlardan daha az oranda doyum ve bakım (care) bildirmişler; bununla birlikte, onlardan daha fazla oranda çatışma içeren ikilemli davranışlar sergilemişlerdir. Güvenli bağlanma stiline sahip kadınlar ise en yüksek düzeyde bağlılık, doyum, ilişkinin uzunluğuna yönelik olumlu beklentiler, yakınlık ve tutku belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmada, kaçınan erkekler ve kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip kadınların oluşturduğu gruptaki bireylerin, bu bağlanma gruplarındaki bireylerin ilişkiye dair sahip oldukları olumsuz özelliklere rağmen ilişkilerinde 3 yıl boyunca süreklilik gösterdikleri bulunmuştur. Güvenli ve kaçınan bağlanma stiline sahip erkekler, zaman içinde kaygılı/kararsız erkeklere göre daha uzun ilişkiler yaşamışlardır. Kaygılı/kararsız bağlanan kadınlar, zaman içinde ilişkilerini en uzun süre sürdüren grup olmuştur. İkinci olarak güvenli kadınlar uzun süre ilişkilerini sürdürmüşlerdir. Kaçınan kadınlar ise ilişkileri en kısa sürdüren grup olmuştur.

Collins, Cooper, Albino ve Allard'ın 2002'de yaptıkları araştırmada, kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin, doyum düzeyi ve yakınlığı düşük ilişkiler yaşadıkları, aynı zamanda, problem çözme yeteneklerinin düşük olduğu ve diğer bağlanma stillerine oranla daha fazla oranda ilişkisel çatışma yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin eşleri de, ilişkiden yeterince doyum sağlamadıklarını, kendilerini eşlerine yakın hissetmediklerini ve ilişkiye bağlılık düzeylerinin de düşük olduğunu belirtmişlerdir (Aktaran Solmuş, 2003).

1.3. EVLİLİKTE BAĞLANMA

Çoğu yetişkin için eş ya da uzun süreli bir eş, temel bağlanma figürü gibi işlev görür. Bununla birlikte bireyin eşiyle kurduğu ilişki, bağlanma stiline göre çeşitlilik gösterir. Genel olarak çalışmalara bakıldığında romantik bağlanma stillerini ölçen ölçeklerin evlilik doyumuyla bağlantılı olduğu görülmektedir (Brennan ve Shaver, 1995; Feeney, 1994, 1996; Fuller ve Fincham, 1995). Bu araştırmacılar, güvenli bağlanma ve evlilik doyumu arasında olumlu korelasyonlar ve güvensiz bağlanma stilleri ve evlilik doyumu arasında hem evli kadın hem evli erkekler için aksi yönde ilişkiler belgelemişlerdir. Güvenlilik hissi ya da yakın olmaktan duyulan rahatlık, daha yüksek evlilik doyumuyla bağlantılı olma eğilimindedir (Feeney, 1994; Fuller ve Fincham, 1995). Kaygılı-kararsız bağlanma stiline bir özelliği olan bireyin terk edilme kaygıları, karı ve kocaların ikisi için de düşük doyumla ilişkilidir (Feeney, 1994). Lussier, Sbourin ve Turgeon tarafından 1997’de yapılan bir araştırmada, kaygılı/ kararsız bağlanma stiline sahip bireylerle evli olan insanların evlilik doyumlarının düştüğü gözlenmiştir. Carnelley, Pietromonaco ve Jaffe tarafından bir başka çalışmada da, hem kaçınan hem de kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik sürecinden yeterince doyum sağlamadıkları ve eşleriyle aralarındaki uyumun da düşük olduğu görülmüştür (Aktaran Solmuş, 2003).

Araştırmalara göre, farklı bağlanma stillerine sahip kişiler, ilişkinin doyumu, evlilik içinde ilişki örüntüleri ve istikrarında farklılık göstermektedir. Mikulincer ve ark (2002) aktardığına göre Feeney, Noller, ve Callan, başkalarıyla yakın ilişki kurmada rahat olan eşlere sahip kadınların, evlilik içindeki iletişimde daha fazla doyum bildirdiğini bulmuşlardır. Ayrıca, eşleri terk edilmeyeyle ilgili kaygı yaşayan erkekler daha az etkileşimde bulunmaktadır. Yine aynı çalışmada kadınların terk edilme kaygıları ile, çatışma bildirimleri arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur. Bu bulgular, güvensiz bağlanma stillerinin evlilik içinde daha yüksek seviyede çatışmayla bağlantılı olduğunu göstermektedir. Solmuş’un (2003) aktardığına göre Young ve Acitelli, kaygılı /kararsız bağlanma stiline sahip kadınlarla birlikte olan erkeklerin diğer bağlanma stillerine sahip kadınlarla birlikte olan erkeklerle karşılaştırıldıklarında, ilişkilerinden yeterince doyum sağlamadıklarını ve yoğun

çatışmalar yaşadıklarını saptamışlardır. Bununla birlikte araştırmacılar, kaygılı /kararsız bağlanma stiline sahip erkeklerin eşlerini, hem güvenli ve kaçınan bağlanma stillerine sahip erkeklerden hem de evli olmayan kaygılı /kararsız bağlanma stiline sahip erkeklerden daha az oranda olumlu olarak değerlendirmelerini, bu erkeklerin, evlilik öncesinde eşlerini yoğun bir biçimde idealize etmiş olmaları, ancak, daha sonrasında da hayalkırıklığına uğramış olmalarıyla açıklamışlar. Gallo ve Smith (2001), bireyin ve eşinin bağlanma stillerinin, yine aynı bireyin evlilik ilişkisini değerlendiriş biçimi üzerindeki etkisini incelemişler; kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip kadınların, eşlerinden yeterince destek alamadıklarını ve eşleriyle çatışma yaşadıklarını görmüşlerdir.

Çatışmanın miktarına ek olarak, çatışmanın niteliği de farklı romantik bağlanma stillerini belirtenler arasında farklılaşmaktadır. Güvenli bağlanma stiline sahip kadınlar, daha az reddedici dirler; eşlerini psikolojik olarak erişilebilir gören kocalar daha az reddetme sergilerler ve problem çözme etkileşiminde daha fazla destek sergilerler (Kobak ve Hazan, 1991). Bu farklılıklar, güvenli bireylerin, güvensiz bireylere göre problem çözme tartışmalarında daha olumlu duygular ve daha az kaygı deneyimlemeleri durumuna dayalı olabilir (Fuller ve Fincham, 1995). Bu yakınlıklar sonraki etkileşimler için bir ortam oluşturabilir ve çözüm stratejilerini etkileyebilir. Nitekim belirli çatışma çözüm stratejileri bağlanma boyutlarıyla ilişkilidir. Güvenli çiftler güvenli-güvensiz ya da güvensiz-güvensiz çiftlere göre daha az kendini geri çekme ve sözel saldırganlık bildirmişlerdir (Senchak ve Leonard, 1992). Çatışmanın çözümü güvensizler için daha güç olabilir çünkü kaçınan bireylerin çatışmayı atlatması ya da reddetmesi beklenebilir ve kaygılı-kararsızların çatışmayı tutması ve kin beslemeleri beklenebilir. Karı ve kocalar için yakın olmakla ilgili rahatlık ve karşılıklılık olumlu yönde olarak bağlantılı, tehdit ve zararlı süreç ile sonraki-çatışma stresi ile olumsuz yönde ilişkilidir. Oysa terk edilme kaygısı daha fazla olumsuz stratejilerin kullanılmasıyla ilişkilidir (Feeney, 1994). Klohnen ve Bera'nın yürüttüğü bir başka çalışmada, evlilik sürecinde güvenli bağlanma stiline sahip kadınların, evlilik sürecinde kaçınan bağlanma stiline sahip kadınlardan daha fazla oranda doyum ve ilişkiye bağlılık gösterdikleri; ayrıca; onlardan daha az oranda da çatışma yaşadıkları görülmüştür (aktaran Solmuş, 2003).

Özetle, güvenli yetişkinler güvensiz yetişkinlere göre ilişkilerinde daha doyumlu olma eğilimindedirler ve ilişkileri daha istikrarlı, güvenli ve bağımsızdır.

Bağlanma konularında ele alınan bir başka konu ilişkinin istikrarıdır. Araştırmacılar güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin daha az boşandıklarını ya da daha az ayrıldıklarını bulmuşlardır (Hazan ve Shaver, 1987; Kirkpatrick ve Hazan, 1994). Senchak ve Leonard (1992) ise kaygılı/kararsız kocaların, güvenli ve kaçınan erkeklerden daha çabuk evlendiğini bulmuşlardır. Araştırmacılara göre bunun nedeni, bireylerin evliliği bırakılma korkularını azaltmanın bir yolu olarak görmeleri ve sevildikleri konusunda güvenlerini tazeleme istekleri olabilir.

1.3.1. Evlilikte Bağlanmayı İnceleyen Araştırmalar

Eş seçimi çalışmaları göstermiştir ki güvenli bağlanma stiline sahip olan bireyler en çok rağbet edilen eşlerdir ve her ikisi de güvenli bağlanma stiline sahip çiftler daha başarılı evliliklere sahiptir. Kirkpatrick (1998) eş seçimi çalışmalarını gözden geçirdiği çalışmasında, çoğu çalışmanın, tüm yetişkin bağlanma stillerine sahip bireylerin uzun birliktelikler sağlayabilmek için güvenli eşleri tercih ettiklerini gösterdiğini bulmuştur. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler uzun süreli ilişkilere daha az katılmaktadırlar. Buna ek olarak, güvenli bağlanma stiline sahip bireyler ilişkilerinde daha sıcak, anlayışlı ve duygusal yakınlığa hazır iken, kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin daha mesafeli oldukları görülmüştür.

Collins ve Read (1990), yakınlık ölçeğinde yüksek puan alan erkeklerin hangi özelliklere sahip kadınlarla eşleştiklerini inceledikleri çalışmalarında yakınlık ve bağlılık ölçeğinde yüksek, kaygı ölçeğinde düşük puan alan kadınlarla eşleştiklerini bulmuştur.

Kirkpatrick ve Davis (1994), romantik ilişki içindeki çiftleri inceledikleri boylamsal çalışmalarında kaçınan bağlanma stiline sahip bir kadın ve kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bir erkeğin yaşadığı ilişkilerin en çabuk sona eren ilişkiler olduğunu görmüşlerdir. Bununla birlikte, kadının kaygılı/kararsız bağlanma stiline ve erkeğin de kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu ilişkilerin en uzun süreli ilişkiler arasında yer aldığı görülmektedir (Collins ve Read, 1990; Simpson, 1990; Volling, Notaro ve Larsen, 1998). Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip kadınlar, geleneksel

kadınsı rollere sahipken (ilişkiye odaklı olma, eşlerine annelik yapma gibi) erkekler de duygularını ifade etmekten kaçınmalarını gerektiren erkeksi bir yapıya sahiptirler. Bu nedenle, kadının kaygılı/kararsız erkeğin de kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu ilişkilerde, her iki birey de eşinin davranışını “cinsiyeti gereği” şemasıyla algılar ve tolere eder. Bu durum, erkeğin kaygılı/kararsız ve kadının da kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu ilişkilerin neden çok daha kısa süreli olduğuna yönelik bir açıklama getirebilir.

Yeni evli çiftlerle yaptıkları çalışmalarında Senchak ve Leonard (1992) karı ve kocaların bağlanma stiline göre eşleşmelerinin, yakınlık, çatışma çözümü ve eşin ilişkideki işlevselliği üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Kendilerini güvenli olarak tanımlayan eşlerin, güvenli eşlerle eşleştikleri bulunmuştur. Her iki eş güvenli olduğunda, çiftlerden birinin ya da her ikisinin güvensiz olduğu durumlara göre daha iyi evlilik uyumuna sahip oldukları ve ilişkilerine yönelik daha fazla yakınlık ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca, her ikisi de güvenli olan eşler, çatışma karşısında daha az saldırganlık ve geri çekilme ifade edip eşlerine yönelik daha olumlu değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Kobak ve Hazan (1991) bağlanma güvenliği (eşe güvенеbilmek ve onun psikolojik olarak erişilebilir olması) ile evlilik kalitesi (evlilik doyumu ve çatışma sürecinde eşlerin iletişimlerine dair gözlemcilerin değerlendirmeleri) arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Evlilik doyumu, hem bireyin eşine hem de eşin kendisine güvenebilmesi ile bağlantılı bulunmuştur.

Munroe ve arkadaşları (1998) şiddet uygulayan ve evliliklerinde sorun yaşayan kocalarla, şiddet uygulamayan, evliliklerinde mutlu kocaları karşılaştırdıkları çalışmalarında şiddet uygulayan kocaların anlamlı olarak daha fazla güvensiz ve saplantılı bağlanma sergilediklerini bulmuşlardır (aktaran, Doumas ve ark, 2008)

Feeney, Noller, ve Callan, 1994’de, bağlanma, iletişim ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi evliliğin ilk 2 yılında incelemiştir (aktaran, Mikulincer ve ark, 2002). İletişimin, çatışma sürecinde çiftlerin sergiledikleri iletişim ve eşten gelen sözel olmayan mesajların kodlanmasıyla ölçüldüğü çalışmada, araştırmacılar bağlanmanın etkilerinin cinsiyete bağlı olduğunu bulmuşlardır. Kadınların kaygılarının, eşlerinin olumsuz çift iletişimi değerlendirmelerini yordadığı

bulunmuştur. Feeney, Noller ve Callan, bağlanma stiline ilişki doyumu üzerindeki etkisinin kısmen iletişim değişkenleri tarafından açıklanabileceğine yönelik aracı bir model önermişlerdir. Ancak araştırmanın bulguları bunun tersine, bağlanma stiline ilişki doyumunu doğrudan etkilediğini ve bu etkinin çiftin iletişiminden büyük oranda bağımsız olduğunu göstermiştir (aktaran Mikulincer ve ark, 2002).

Her iki bireyin güvenli olduğu ya da birinin güvensiz bağlanma stillerine sahip olduğu durumları inceleyen Mikulincer, Florian, Cowan ve Cowan (2002), her iki bireyin de güvenli bağlanma stiline sahip olmasının, ilişki doyumunu ve yakınlığı doğrudan etkileyerek arttırdığı, eşlerden birinin bile kaygılı/kararsız ya da kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu ilişkilerde hem doyumun hem de yakınlığın düştüğünü bulmuşlardır. Cohn ve arkadaşları (2002) ise güvenli olmayan (kaygılı/kararsız ya da kaçınan) bağlanma stiline sahip erkeklerin oluşturdukları çiftlerin, her iki bireyin de güvenli olmayan (kaygılı/kararsız ya da kaçınan) bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerden daha yüksek oranda evlilik doyumu gösterdiklerini bulmuşlardır.

Eş seçimi açısından çalışmalar incelendiğinde, bireylerin eş olarak her zaman kendilerinininkine benzer bağlanma stillerine sahip bireyleri seçmedikleri görülmektedir. Araştırmalarda güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin genellikle yine güvenli bağlanma stiline sahip bireyleri tercih ettikleri ortaya çıkarken, güvensiz bireylerin ise kendilerininle aynı bağlanma stiline sahip bireyleri nadiren tercih ettikleri görülmektedir. Eş seçiminde benzerlik ilkesi ve bütünleme ilkesinden söz edilir. Benzerlik ilkesine göre, aynı çevrede oturan ve aynı eğitim tecrübesini yaşayan insanlar benzer din, ırk, etnik köken ve sosyo-ekonomik durumda olmaya eğilimlidirler. Bu nedenle de kişiler çoğunlukla yukarıda sayılan bir çok özellik bakımından kendilerine benzeyen kişilerle yakın ilişkiler geliştirirler. Bütünleme ilkesi, benzerlik ilkesinin tersine karşıtların birbirini seçtiği gerçeği üzerine kurulmuştur. Buna göre kişiler, yukarıda sayılan bir çok özellik bakımından kendilerine benzemeyen kişileri seçerler. Böylece birinde eksik olan bir yönün diğeri tarafından tamamlanacağı beklenir (Onur, 2000). Huston ve Levinger (1978) eş seçimi üzerine olan değerlendirme yazılarında, farklılıklar olumlu olarak görülen bir özellikse, bireylerin kendilerinden farklı eşler seçtiklerini bulmuştur. Ayrıca birbirlerini anlayan ve ilişkiye bağlılık tanımlarında anlaşılan eşlerin birbirlerini seçtiklerini bulmuşlardır.

Bireylerin, ilişkilerine bir şeyler katacak özelliklere sahip eşler aradıkları düşünülebilir. Bütünleme kuramı, bağlanma kuramında eş seçimi ile tutarlıdır (Kirkpatrick ve Davis, 1994).

1.3.2. Bağlanma Stilleri ve Evlilik Üzerine Ülkemizde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde bağlanma stilleri ve evlilik üzerine yapılan çalışmalar çok sınırlı sayıdadır. Erdoğan (2006), evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkileri incelediği çalışmada evlilik sorunları yaşayan 25 çift ve kontrol grubunu oluşturan, herhangi bir evlilik sorunu belirtmeyen 25 çift ile çalışmıştır. Yapılan değerlendirmelerde evlilikte sorunlar yaşayan çiftlerde kadınların bağlanma stillerinde kaçınma ve kaygı boyutlarının öne çıktığı, erkeklerde ise kaçınma boyutundan yüksek puanlar alındığı görülmüştür. Ayrıca, sorun yaşayan çiftlerde karşılıklı olarak kadın ve erkeğin birbirlerini sağlıklı kontrollere göre daha az güvenilir buldukları, kadınların erkekleri ilişki içinde kopuk ve kontrolcü olarak, erkeklerin ise kadınları bağımlı olarak niteledikleri saptanmıştır.

Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006), “Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler” adlı çalışmalarında, kültürümüzde güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimlerine sahip olan evli kadın ve erkeklerin, evlilik uyum puanları, benlik saygısı puanları ile nedensel ve sorumluluk yükleme puanları arasındaki olası farkları incelemişlerdir. Araştırmaya gönüllü katılan 100 evli çiftin evlilik uyumları, ilişki atıfları, bağlanma stilleri ve benlik saygıları incelenmiştir. Bulgular, katılımcıların bağlanma biçimlerine göre evlilikte uyum puanları arasında bazı farklar olduğunu göstermiştir. Evlilikte uyum puanı en yüksek olan kişilerin güvenli bağlanma biçimine sahip olanlar olduğu görülmüştür. Güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimine sahip olanlar içinden güvenli ve saplantılı bağlanma biçimi olanların evlilik uyum puanlarının daha fazla olduğu bulunmuştur. İlişisine, eşine güvenli bağlananların yanı sıra saplantılı biçimde bağlanan kişilerin, evlilik uyum

düzeylerinin birbirine yakın olması yurt dışında elde edilen bulgulara uymamaktadır. Araştırmacılara göre, bu iki şekilde açıklanabilir. İlk olarak, saplantılı bağlananların yakınlık kurma, başkalarına ulaşma istekleri yoğundur, ilişkinin sonlanmasından korkabilirler. Söz konusu eğilimleri nedeniyle saplantılı bağlanma biçimine sahip olanlar evlilik ilişkilerini olumlu biçimde algılamakta ve giderek ilişkiye bağlanarak doyum ve uyumlarını artırmakta olabilirler. İkinci olarak, kültürümüzde genel olarak yakın ilişki içinde eşi kıskanma, eşi sahiplenme gibi davranışlara olumlu anlamlar yüklenmektedir ve sonuç olarak bu evliliklerde uyum puanları artmakta olabilir. Kısaca bu beklenmedik sonuç, kültürümüzde eşine, ilişkisine saplantılı bağı olan bir kişinin, muhtemelen eşine karşı kıskançlık, hırçınlık içeren davranışlar sergilemesinin eşi tarafından olumlu algılandığı ve sonuçta evlilikte uyum puanına da katkıda bulunmakta olduğu yönünde değerlendirilebilir. Araştırmada dört bağlanma biçimine göre benlik saygısı puanları arasında fark bulunamamıştır. Literatürle uyumlu olmayan bu bulgu, araştırmacılara göre araştırmada her bir bağlanma biçimindeki katılımcıların eşit sayıda olmamasından kaynaklanabilir. Ayrıca, bağlanma biçimlerine göre eşlerin yükleme puanları arasında fark bulunmamıştır. Kısaca bağlanma ve yüklemeler arasında etkileşim görülmemiştir.

Yıldız (2005) ise depresyon ve anksiyete tanısı almış çocuklar ile kontrol grubunun anne babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarını incelediği çalışmasında depresyon ve anksiyete tanısı alan ve hiçbir psikiyatrik tanı almamış çocukların anne babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarını karşılaştırmak için yaşları 27 ile 58 arasında değişen toplam 90 çiftle çalışmıştır. Tüm katılımcıların ilişki yüklemeleri, yakın ilişkilerde yaşantıları, evlilik uyumları, problem çözme becerileri, depresyonları ve kaygı durumları değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, kontrol grubundaki anne babalar, çalışma grubundaki anne babalara (depresyon ve anksiyete tanısı almış olan çocukların anne babaları) göre eşlerini duygusal olarak daha fazla yakın hissetmekte ve evliliklerini daha fazla doyum sağlayıcı olarak değerlendirmektedirler. Ayrıca, kontrol grubundaki anne babalar, çalışma grubuna göre eşlerinin ideallerindeki eşe daha uygun olduğunu ve eşlerinin kendilerini fiziksel olarak daha fazla çekici bulduğunu belirtmişlerdir. Kontrol grubundaki annelerde çalışma grubundaki annelere göre güvenli bağlanma stili daha fazla iken, çalışma grubundaki annelerde korkulu bağlanma stili daha

fazladır. Depresyon, durumluk ve süreklilik anksiyetesi, çalışma grubunda kontrol grubuna göre daha fazladır. Güvenli bağlanma stiline sahip anne babaların evlilik uyumu saplantılı, korkulu veya kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalara göre daha yüksektir. Korkulu veya saplantılı bağlanma stillerine sahip anne babalar, güvenli veya kayıtsız bağlanma stillerine sahip anne babalara göre ilişkideki olumsuzlukları eşlerine daha fazla yüklemektedirler. Korkulu bağlanma stiline sahip anne babaların problem çözme becerileri saplantılı, veya kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalara göre daha az etkilidir. Güvenli bağlanma stiline sahip anne babaların depresyon puanı saplantılı, korkulu veya kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalara göre daha düşüktür. Güvenli bağlanma stiline sahip anne babaların durumluk ve süreklilik anksiyetesi saplantılı, korkulu veya kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalara göre daha düşüktür.

2. ÇALIŞMANIN AMACI, PROBLEMLERİ VE HİPOTEZLERİ

Bu çalışmanın amacı, bağlanma stilleri ile evlilik uyumu ve evlilik çatışması arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmamızda kadın ve erkeklerin bağlanma stilleri “güvenli bağlanma” ve “güvensiz bağlanma” (korkulu, kayıtsız ve saplantılı) olarak ele alınmıştır. Ayrıca çalışmamızda çiftlerin bağlanma stillerine göre evlilik uyumu ve evlilik çatışması da incelenmiştir. Çiftler, “her iki eşin de güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftler”, “her iki eşin de güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu çiftler”, “güvenli kadın-güvensiz erkek eşlerden oluşan çiftler” ve “güvensiz kadın-güvenli erkek eşlerden oluşan çiftler” olarak 4 grup şeklinde ele alınmıştır.

Çalışmada kullanılan kavramlardan evlilik uyumu, Spanier’in (1976) tanımlamasına göre ele alınmıştır. Spanier (1976), evlilik uyumunu, eşlerin duygu ifadesi, ilişkide doyum, eşler arası birliktelik ve ikilinin işlevselliğinde önemli olabilecek konularda fikir birliği etkenlerine göre değerlendirir. Evlilik çatışması kavramı ise hafif bir tartışmadan fiziksel şiddete kadar uzanan bir çizgide yaşanan olumsuz ilişkileri içermektedir (Grych ve Fincham, 1990).

Çalışmanın Problemleri

1. Kadın ve erkeklerin bağlanma stillerine göre evlilik uyumları farklılaşmakta mıdır?
2. Kadın ve erkeklerin bağlanma stillerine göre evlilik çatışmaları farklılaşmakta mıdır?
3. Çiftlerin bağlanma stillerine göre evlilik uyumları farklılaşmakta mıdır?
4. Çiftlerin bağlanma stillerine göre evlilik çatışmaları farklılaşmakta mıdır?

Hipotezler

1. Güvenli bağlanma stiline sahip kadınların, güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlara göre evlilik uyum puanları daha yüksek olacaktır.
2. Güvenli bağlanma stiline sahip erkeklerin, güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklere göre evlilik uyum puanları daha yüksek olacaktır.
3. Güvenli bağlanma stiline sahip kadınların, güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlara göre evlilik çatışması puanları daha düşük olacaktır.
4. Güvenli bağlanma stiline sahip erkeklerin, güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklere göre evlilik çatışması puanları daha düşük olacaktır.
5. Her iki eşin de güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkekler, hem de kadınların evlilik uyum puanları eşlerden birinin ya da her ikisinin güvensiz olduğu çiftler durumuna göre daha yüksek olacaktır.
6. Eşlerden birinin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkekler, hem de kadınların evlilik uyum puanları, her ikisi de güvensiz bağlanma stiline sahip eşlerden oluşan çiftlere göre daha yüksek olacaktır.
7. Her iki eşin de güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkekler, hem de kadınların evlilik çatışması puanları, eşlerden birinin ya da her ikisinin güvensiz olduğu çiftlere göre daha düşük olacaktır.
8. Eşlerden birinin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkekler, hem de kadınların evlilik çatışması puanları, eşlerin her ikisinin de güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu çiftlere göre daha düşük olacaktır.

3. BAĞLANMA STİLLERİNİN EVLİLİK İLİŞKİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ ÇALIŞMASININ YÖNTEMİ

3.1. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları 115 kadın, 115 erkek toplam 230 evli kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların tamamı çift olarak araştırmaya dahil edilmişlerdir. 115 çift üzerinden yapılan analizlere göre kadınların yaş ortalamaları 36.64 (SS = 6.20), erkeklerin yaş ortalaması ise 39.15'dir (SS = 7.04). Çiftlerin evlilik senesi ortalamaları, 12.35'dir (SS = 7.25).

Çiftlerin % 84.3'ü (n= 194) tanışarak, % 13'ü (n= 30) görücü usulü ve % 2.6'sı (n=6) akraba evliliği yolu ile evlenmiştir.

Ekonomik durumları ile ilgili değerlendirme yapan 115 çiftin % 39.1'i (n=45) ekonomik durumlarını orta, % 59.1'i (n=68) iyi ve %1.8 (n=2) çok iyi olarak tanımlamışlardır.

Katılımcıların % 5.2'si (n = 12) yüksek lisans, % 51.3'ü (n = 118) üniversite, % 34.8'i (n = 80) lise, % 7.8'i (n = 18) orta okul ve %0.9'u (n = 2) ilkokul mezunudur. Cinsiyet farklılıklarına göre kadınların 5'i (%4.3) lisans üstü, 56'sı (%48.7) üniversite, 39'u (33.9) lise, 13'ü (%11.3) ortaokul ve 2'si (%1.7) ilkokul mezunu iken; erkeklerin 7'si (%6.1) yüksek lisans, 62'si (%52.5) üniversite, 41'i (%51.3) lise ve 18'i (%27.8) orta okul mezunudur.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, İlişki Ölçekleri Anketi, Çift Uyum Ölçeği, Evlilik Çatışması Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.2.1. İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki ölçekleri anketi, Griffin ve Bartolomew (1994) tarafından geliştirilmiş

1-7 arası likert tipi 30 maddelik bir ölçektir. Güvensiz, kayıtsız, korkulu ve saplantılı olmak üzere dört yetişkin bağlanma stilini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Dört bağlanma stili için sürekli puanlar, bu stilleri ölçmeyi hedefleyen maddelerin toplanmasından ve bu toplamın her bir alt ölçekteki madde sayısına bölünmesinden elde edilmektedir. Alt ölçeklerden alınabilecek puanlar 1 ile 7 arasında değişmektedir. Katılımcılardan, her bir maddenin, arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler, vb. yakın ilişkilerinde, kendilerini ve genel tutumlarını ne derece tanımladığını 7 basamaklı bir ölçek üzerinde işaretlemeleri istenmektedir (1 = beni hiç tanımlamıyor; 7 = tamamıyla beni tanımlıyor). Gruplandırma işleminde, her bir katılımcı, en yüksek puana sahip olduğu bağlanma kategorisine atanmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999).

Güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri beşer maddeyle, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri dörder madde ile ölçülmektedir. Geri kalan maddeler benlik ve başkaları boyutlarını ve Collins ve Read'in (1990) üç faktörünü elde etmek için kullanılmaktadır. Benlik modeli boyutu puanının hesaplanması için olumlu benlik modeline sahip stillere (güvenli ve kayıtsız) ait sürekli puanlar toplanarak olumsuz benlik modeline sahip stillerin (korkulu ve saplantılı) puanlarından çıkarılmaktadır. Benzer şekilde, başkaları modeli boyutu için ise olumlu başkaları modeline sahip stillerin (güvenli ve saplantılı) puanları toplanarak olumsuz başkaları modeline sahip stillerin (korkulu ve kayıtsız) puanlarından çıkarılmaktadır. Böylece, benlik modeli ve başkaları modeli boyutlarına ilişkin sürekli puanlar elde edilmektedir (Griffin ve Bartholomew, 1994). İlişki Ölçeği Anketi (İÖA) 'nin Türkçe'deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. İÖA'ya ilişkin alt ölçeklerine ait iç tutarlılık katsayıları (alfa değerleri) 27 ile .61 arasında değişmektedir. Yine alt ölçeklere ait test-tekrar test güvenilirlik katsayıları .54 ile .78 arasında değişmektedir. İÖA'nın yapı geçerliliğinin sınındığı ikinci araştırmada genel olarak, yetişkin bağlanma stillerinin Bartholomew ve Horowitz'in (1991) dörtlü bağlanma modeline uygun olarak Türk örneklemini üzerinde de tanımlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Birleşik Devletler'de yürütülen çalışmalarda İÖA alt ölçeklerinin iç tutarlılığı değişken ve görece düşük düzeyde bulunmuştur (Sümer ve Güngör, 1999). Örneğin Griffin ve Bartholomew'un (1994) çalışmasında cronbach alfa değerleri güvenli stil

için $\alpha = .41$ 'le kayıtsız stil için $\alpha = .70$ arasında değişmektedir. Griffin ve Bartholomew'a göre İÖA alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayılarının düşük olması, İÖA alt ölçeklerinin az sayıda maddeden oluşmasından veya ölçeklerin psikometrik kalitesinin yetersizliğinden kaynaklanmamaktadır. Bu araştırmacılara göre asıl sebep, alt ölçeklerin hem benliğe hem de başkalarına ilişkin iki boyutu birlikte içermesidir. Örneğin; güvenli stile ait alt ölçekleri oluşturan iki maddeden "Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım" maddesi başkaları modeli boyutunu yansıtırken "Yalnız kalmaktan korkarım" maddesi (ters puanlanmaktadır), benlik modeli boyutunu yansıtmaktadır. Ayrıca, İÖA alt ölçeklerinin faktör yapıları açısından bir karmaşıklık yaratmasına rağmen bu yolla ölçümlenen bağlanma stillerinin yine de yapı geçerliliğine sahip olduğu saptanmıştır (Griffin ve Bartholomew, 1994).

Bu çalışma boyunca bağlanma stilleri, güvenli ve güvensiz (korkulu, kayıtsız, saplantılı) bağlanma stili olarak ele alınacaktır.

3.2.2. Evlilik Çatışması Ölçeği

Evlilik Çatışması Ölçeği, Hatipoğlu (1993), tarafından evlilik çatışmalarını ölçebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, yapılan çalışmalar ışığında evliliklerde çatışma yaratma ihtimalinin yüksek olduğu saptanmış olan; iletişim, arkadaş ve akrabalarla ilişkiler, çocuklar, iş, ekonomik konular, cinsellik gibi konulardaki 70 itemden oluşmaktadır. Her bir item için verilebilecek olan cevap seçeneği beş tanedir. Bunlar; "böyle bir durum yok", "var ama hiç gerginlik yaratmıyor", "yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor" (1 puan), "ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor" (2 puan), "haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor" (3 puan), "günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor" (4 puan) cevaplarıdır. Ölçekten iki farklı puan elde edilmektedir, çatışma Skoru: Bu skor "böyle bir durum yok" ve "var ama hiç gerginlik yaratmıyor" cevaplarının dışında kalan cevap sayısı ile belirlenmektedir. Yani çatışma yarattığı söylenen itemlerin toplam sayısı çatışma skorunu vermektedir. Bu skor 0 ile 70 arasında değişmektedir. Evlilik Çatışması Sıklığı: Çatışma yarattığı söylenen itemlerin karşılık gelen puanlarla çarpılmasından elde edilen puanlar toplanır. Bu elde edilen

toplam puan ise elde edilmiş olan Çatışma Skoruna bölünür. Böylece 1 ile 4 arasında değişebilen bir sıklık skoru elde edilir. Yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışması sonucunda cronbach – alpha .91 olarak bulunmuştur. Ayrıca boşanmış ve evli çiftlerle yapılan uygulama sonucunda bu grupları hem çatışma skoru hem de evlilik çatışması sıklığı skoru açısından anlamlı şekilde ayırt edebildiği görülmüştür. Çalışmamızda evlilik çatışma skoru kullanılacaktır.

3.2.3. Çift Uyum Ölçeği

Orijinal adı “Dyadic Adjustment Scale” olan “Çift Uyum Ölçeği”, Spanier (1976) tarafından evli çiftler ve diğer ikili beraberliklerde, uyum düzeyini değerlendirmek için geliştirilmiştir. 32 maddeden oluşan ölçek, evet-hayır soruları ve likert tipi olarak düzenlenmiştir. Ölçeğin dört alt testi vardır. 1) Eşler arası fikir birliği: Evlilik ilişkisi içinde önemli konularda anlaşma düzeyi ile ilgili on üç maddeden oluşur. 2) Eşler arası tatmin: Duygu ve iletişim ile ilgili olumlu ve olumsuz özellikleri değerlendiren on maddeden oluşur. 3) Eşler arası birliktelik: Birlikte geçirilen zamanda beraber yapılan davranışlar, fikir alışverişleri ve sakin bir şekilde tartışma ile ilgili beş maddeden oluşur. 4) Duygulanım ifadesi: Sevgi gösterme şekillerinde anlaşma ve sevgi gösterme davranışları ile ilgili dört maddeden oluşur. Tüm ölçekten alınan en düşük puan “0” ve en yüksek puan “151” dir. Toplam puandaki yükselme evlilikteki uyumu göstermektedir. Puanın “98” den düşük olması evlilik uyumsuzluğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması Özkan (1995), geçerlik güvenilirlik çalışmaları Yavuz (1995) tarafından yapılmıştır. Alfa katsayısı 0.95, yarıya bölüm güvenilirliği 0.90, alt ölçekler için alt kat sayıları 0.76 ile 0.91 değerleri arasındadır.

3.2.4 Kişisel Bilgi Formu

Bu form, araştırma problemi bağlamında önem taşıyan, katılımcılara ait demografik özellikleri saptayabilmek üzere uygulamacı tarafından hazırlanan 6’sı çoktan seçmeli, 7’si açık uçlu, toplam 13 soruluk bir formdur. Formlar, çiftleri

oluşturan kadın ve erkekler tarafından ayrı ayrı doldurulmuştur. Sorular, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, eğitim durumu, meslek, gelir durumu, aile yapısı, evlenme usulü, kaç yıllık evli oldukları gibi bilgileri içermektedir (Bakınız Ek-1.)

3.3. Uygulama

Araştırma, İstanbul Anadolu yakasında bulunan iki özel lise ve bir anaokulu öğrencilerinin velileri ve bu okullardaki öğretmenlerin bir bölümü ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar seçilirken çalışmaya katılmaya gönüllü olma, en az bir yıldır evli olma, eşiyle birlikte yaşıyor olma, orta ve yüksek sosyo-ekonomik seviyede olma kriterlerine uygunluk aranmıştır.

Uygulama yapılan okulların (İstek Vakfı Özel Belde İlköğretim Okulu, İstek Vakfı Özel Acıbadem İlköğretim Okulu, Pembe Panter Anaokulu) rehber öğretmenlerinin yardımı ile çalışmanın kriterlerine uyan çiftler belirlenmiş ve bu çiftlere araştırmanın amacına yönelik kısa bir bilgi içeren ve katılım için onaylarını soran ve cevapları evet ise kendilerine kapalı zarf yoluyla mı yoksa e-mail yoluyla mı ulaşılmasına yönelik isteklerini işaretledikleri izin yazısı bir zarf içine yerleştirilerek iletilmiştir.

Araştırmaya katılmayı kabul eden ailelere, Kişisel Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi, Çift Uyum Ölçeği ve Evlilik Çatışması Ölçeği, katılımcıların bir bölümüne kapalı zarf içinde, bir bölümüne e-mail yoluyla gönderilerek uygulanmıştır.

Yönergede, yanıtların etkilenmemesi için ölçekleri yalnız başlarına doldurmaları istenmiştir. Katılımcılara, isim yazmamaları ve cevaplama bittiğinde ölçekleri zarfa koyarak zarfı kapatmaları belirtilmiştir. Araştırmaya zarfların gönderilmesi yoluyla katılan çiftler, ölçeklerin kendilerine ulaşmasından itibaren öngörülen bir haftalık süre içinde uygulamaları tamamlamıştır ve tıpkı ilk etapta kendilerine dağıtıldığı gibi ölçek ve formlar kapalı zarflarda çocuklar vasıtasıyla araştırmacıya geri iletmislerdir.

Araştırmaya internetten formların gönderilmesi yoluyla katılan çiftler de ölçeklerin kendilerine ulaşmasından itibaren öngörülen bir haftalık süre içinde uygulamaları tamamlamış ve doldurdıkları formları e-mail yoluyla iletmışlerdir.

İzin yazısı gönderilen toplam 415 aileden, 276'sı (% 66.5), izin yazılarını geri iletmıştır. İzin yazılarını geri ileten ailelerden 142'si (% 51.44) araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Verilerin analizine geçilmeden önce zarflar kontrol edilmiş, çiftlerden gelen formlar içinden, eksik doldurulmuş olanlar ve her iki eşin doldurmadığı formlar iptal edilip değerlendirmeye alınmamıştır. Bu iptallerden sonra kalan 115 evli çiftin formları değerlendirilmeye alınmıştır.

3.4. Çalışmada Kullanılan İstatistiksel Analizler

Güvenli ve güvensiz bağlanma stillerine sahip kadın ve erkeklerin evlilik uyumları, evlilik uyum alt test puanları ve evlilik çatışması puanları arasındaki karşılaştırmalar, parametrik ölçümlerde t-testi, parametrik olmayan ölçümlerde ise Mann-Whitney U testi aracılığı ile yapılmıştır.

Çiftlerin bağlanma stillerine göre evlilik uyumları, evlilik uyum alt test puanları ve evlilik çatışması puanları arasında fark olup olmadığını tespit etmek için de normal dağılımın karşılandığı durumlarda tek yönlü varyans analizi (tek yönlü ANOVA), karşılanmadığı durumlarda ise Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda gösterilen 5 ana başlık ve 8 alt başlık altında ele alınacaktır.

4.1. Tanımlayıcı istatistikler

- a. Katılımcıların bağlanma stillerine göre dağılımları

4.2. Kadınların kendi bağlanma stilleri ile evlilik uyumu ve evlilik çatışması arasındaki ilişkiler

- a. Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların “Çift Uyum Ölçeği” toplam puan ortalamaları ve “Çift Uyum Ölçeği”nin alt testlerinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki farklılıklar
- b. Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların “Evlilik Çatışması Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

4.3. Erkeklerin kendi bağlanma stilleri ile evlilik uyumu ve evlilik çatışması arasındaki ilişkiler

- a. Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin “Çift Uyum Ölçeği” toplam puan ortalamaları ve “Çift Uyum Ölçeği”nin alt testlerinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki farklılıklar
- b. Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin “Evlilik Çatışması Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

4.4. Çiftleri oluşturan bireylerin sahip oldukları bağlanma stilleri ile birbirlerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkiler

- a. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Kadınların “Çift Uyum Ölçeği” ve “Çift Uyum Ölçeği”nin alt testlerinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

- b. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Erkeklerin “Çift Uyum Ölçeği” ve “Çift Uyum Ölçeği”nin alt testlerinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

4.5. Çiftleri oluşturan bireylerin sahip oldukları bağlanma stilleri ile birbirlerinin evlilik çatışmaları arasındaki ilişkiler

- a. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Kadınların “Evlilik Çatışması Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar
- b. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Erkeklerin “Evlilik Çatışması Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Katılımcıların %41.7’si (n=96) güvenli, %58.ü (n=134) güvensiz bağlanma stiline sahiptir. Cinsiyete göre, kadınların %38.3’ünün (n=44) güvenli, %61.7’sinin (n=71) ise güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu; erkeklerin ise %45.2’sinin (n=52) güvenli, %54.8’inin (n=63) ise güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1: Kadın ve Erkeklerin Bağlanma Stillerine Göre Yüzde Dağılımı

		Bağlanma Stili					
		Güvenli		Güvensiz		Toplam	
Cinsiyet		N	%	N	%	N	%
Kadın		44	38.3	71	61.7	115	50
Erkek		52	45.2	63	54.8	115	50
Toplam		96	41.7	134	58.3	230	100

Çiftleri oluşturan eşlerin bağlanma stilleri güvenli ve güvensiz olarak ikili bağlanma stiline göre incelenmiştir. Buna göre her ikisi de güvenli bağlanma stiline sahip olan 27 çift (%23.5), her ikisi de güvensiz bağlanma stiline sahip olan 46 çift (%40), güvenli bağlanma stiline sahip kadın ve güvensiz bağlanma stiline sahip

erkek olan 25 çift (%21.7), güvensiz bağlanma stiline sahip kadın ve güvenli bağlanma stiline sahip erkek olan 17 çift (%14.8) olduğu bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2: Çiftlerin Bağlanma Stillerine Göre Eşleşmelerinin Yüzde Dağılımı

Bağlanma stilleri	N	%
Güvenli kadın-güvenli erkek	27	23.5
Güvenli kadın-güvensiz erkek	25	21.7
Güvensiz kadın-güvenli erkek	17	14.8
Güvensiz kadın-güvensiz erkek	46	40

Ayrıca, katılımcılar Bartolomew ve Horovitz'in (1991) güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız olmak üzere dörtlü bağlanma stiline göre de incelenmiştir. Buna göre, katılımcıların %41.7'sinin (n=96) güvenli, %11.3'ünün (n=26) korkulu, %14.8'inin (n=34) saplantılı ve %32.7'sinin (n=74) kayıtsız bağlanma stiline, sahip olduğu görülmüştür. Cinsiyete göre, kadın katılımcıların %38.3'ü (n=44) güvenli, %30.4'ü (n=35) kayıtsız, %20.9'u (n=24) saplantılı ve %10.4'ü (n=12) korkulu bağlanma stiline sahipken, erkek katılımcıların %45.2'sinin (n=52) güvenli, %33.9'unun (n=39) kayıtsız, %12.2'sinin (n=14) korkulu ve %8.7'sinin (n=10) saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 3: Kadın ve Erkek Katılımcıların Dörtlü Bağlanma Stillerine Göre Dağılımı

	Bağlanma Stili									
	Güvenli		Korkulu		Saplantılı		Kayıtsız		Toplam	
Cinsiyet	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kadın	44	38.3	12	10.4	24	20.9	35	30.4	115	50
Erkek	52	45.2	14	12.2	10	8.7	39	33.9	115	50
Toplam	96	41.7	26	11.3	34	14.8	74	32.7	230	100

Her ne kadar çalışmamızın amacı güvenli ve güvensiz bağlanma stillerine sahip bireylerin ve bu bireylerden oluşan çiftlerin evlilik uyum ve çatışmalarını incelemek olsa da, çalışmamızda ek olarak güvenli, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stillerine göre eşlerin, çift olarak hangi sıklıkla bir araya geldiğine de bakılmıştır. Bulgular Tablo 4'de verilmiştir. Bu incelemenin nedeni, hem çalışmamızın sonuçlarını değerlendirirken bize ışık tutması hem de ülkemizde bu

konuda henüz bir çalışma yapılmamış olmasıdır. Ancak bu bilgiler değerlendirilirken, örneklem sayısının sınırlılığı unutulmamalıdır. Tüm bunlar göz önüne alındığında, dörtlü bağlanma stillerine göre eşlerin nasıl bir araya geldikleri, yüzde dağılımları ile incelendiğinde, en çok güvenli bağlanma stiline sahip kadın ve erkeğin, çift olarak biraraya geldiği görülmüştür. Çiftlere bakıldığında, güvenli bireylerin güvenli ve kayıtsız eşler ile bir araya gelme eğilimi gösterdikleri görülmüştür. Kayıtsız eşler ise kayıtsız ve güvenli eşlerle bir araya gelme eğilimi göstermişlerdir. Örneğin güvenli kadınların 27'si güvenli eşe sahipken, 10'u kayıtsız eşe sahiptirler. Kayıtsız kadınların 16'sı kayıtsız eşe sahipken 12'si güvenli eşe sahiptirler. Saplantılı kadınların en çok kayıtsız erkeklerle bir araya geldiği, korkulu kadınların ise en çok güvenli erkeklerle bir araya geldiği görülmüştür. Erkeklerle bakıldığında güvenli erkeklerin en çok güvenli kadınlarla bir araya geldiği, kayıtsız erkeklerin ise en çok kayıtsız kadınlarla biraraya gelme eğilimi gösterdikleri görülmüştür. Saplantılı erkeklerle bakıldığında en çok saplantılı kadınlarla, korkulu erkeklerin ise en çok güvenli kadınlarla bir araya gelme eğilimi gösterdikleri görülmüştür.

Tablo 4: Kadın ve Erkek Katılımcıların Dörtlü Bağlanma Stillerine Göre Bir Araya Gelmelerinin Yüzde Dağılımı

Bağlanma stilleri	N	%
güvenli kadın-güvenli erkek	27	23.5
kayıtsız kadın-kayıtsız erkek	16	13.9
kayıtsız kadın-güvenli erkek	12	10.4
saplantılı kadın-kayıtsız erkek	10	8.7
güvenli kadın-kayıtsız erkek	10	8.7
saplantılı kadın-güvenli erkek	8	7.0
saplantılı kadın-saplantılı erkek	6	5.2
korkulu kadın-güvenli erkek	5	4.3
güvenli kadın-korkulu erkek	5	4.3
kayıtsız kadın-saplantılı erkek	4	3.5
kayıtsız kadın-korkulu erkek	3	2.6
korkulu kadın-kayıtsız erkek	3	2.6
korkulu kadın-korkulu erkek	2	1.7
saplantılı kadın- korkulu erkek	2	1.7
korkulu kadın-saplantılı erkek	1	0.9
güvenli kadın-saplantılı erkek	1	0.9
Toplam	115	100

4.2. Kadınların Kendi Bağlanma Stilleri ile Evlilik Uyumu ve Evlilik Çatışması Arasındaki İlişkiler

a. Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların “Çift Uyum Ölçeği” ve “Çift Uyum Ölçeği Alt Testleri” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların evlilik uyumları arasında fark olup olmadığını incelemek için, “Çift Uyum Ölçeği” (ÇUÖ) ve “Çift Uyum Ölçeği”nin dört alt testinden (“Fikir Birliği”, “Çift birliği”, “Çift Tatmini”, “Duygulanım İfadesi”) aldıkları toplam puanlar, t testi ve Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stiline Sahip Kadınların Çift Uyum Ölçeği ve Çift Uyum Alt Ölçeği Toplam Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması

Kadınların Ölçek puanı	Bağlanma Stili	N	Ort.	S.S	İstatistiksel Test	p
Evlilik Uyumu	Güvenli	44	115.95	11.01	t = 2.67**	p=.007
	Güvensiz	71	108.74	17.85		
FikirBirliği	Güvenli	44	52.34	6.34	t = 2.36*	p=.026
	Güvensiz	71	48.78	9.73		
Çift Birliği	Güvenli	44	15.06	3.59	Z = -2.24*	p=.025
	Güvensiz	71	13.40	4.04		
Çift Tatmini	Güvenli	44	32.47	7.73	Z = -1.69	p=.090
	Güvensiz	71	31.28	6.64		
Duygulanım İfadesi	Güvenli	44	15.00	2.41	Z = -.66	p=.503
	Güvensiz	71	14.59	3.07		

*p<.05

** p<.01

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların “Çift Uyum Ölçeği”nden aldıkları puan ortalamaları t testi ile karşılaştırıldığında, aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($t(113)= 2.67, p<.05$). Güvenli bağlanma stiline sahip kadınların toplam evlilik uyum puanlarının, güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların toplam evlilik uyumlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5).

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların “Çift Uyum Ölçeği”nden aldıkları puan ortalamaları t testi ile karşılaştırılmıştır. “ÇUÖ”nün “Çift Fikirbirliği” alt testinden aldıkları puan ortalamaları açısından da güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(113)= 2.36, p<.05$). Güvenli bağlanma stiline sahip kadınların Çift Fikirbirliği puanları, güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlardan daha yüksek çıkmıştır (Tablo 5).

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların “ÇUÖ”nün “Çift Birliği” alt testinden aldıkları puan ortalamaları Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip kadınların Çift Birliği puanlarının, güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların çift birliği puanlarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır ($Z = -2.24, p<.05$) (Tablo 5).

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların “Çift Uyum Ölçeği”nin “Çift Tatmini” ve “Duygulanım İfadesi” alt testlerinden aldıkları puan ortalamaları da Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmış ancak güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların her iki alt test puanlarının da farklılaşmadığı tespit edilmiştir (sırasıyla, $Z = -1.69, p>.05$; $Z = -.66, p>.05$) (Tablo 5).

b. Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların “Evlilik Çatışması Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların evlilik çatışmaları arasında fark olup olmadığını incelemek için, “Evlilik Çatışması Ölçeği”nden aldıkları toplam puanlar, Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stiline Sahip Kadınların “Evlilik Çatışması Ölçeği” Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması

Kadınların Ölçek puanı	Bağlanma Stili	n	Ort.	S.S	İstatistiksel Test	p
Evlilik	Güvenli	44	4.86	6.32	Z = -1,01	p=.310
Çatışması	Güvensiz	71	6.54	7.96		

Tablo 6’da görüldüğü gibi, güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların “Evlilik Çatışması Ölçeği”nden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($Z = -1.01$, $p>.05$).

4.3. Erkeklerin Kendi Bağlanma Stilleri ile Evlilik Uyumu ve Evlilik Çatışması Arasındaki İlişkiler

a. Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin “Çift Uyum Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin evlilik uyumları arasında fark olup olmadığını incelemek için, “Çift Uyum Ölçeği” (ÇUÖ) ve “Çift Uyum Ölçeği”nin dört alt testinden aldıkları toplam puanlar, t testi ve Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Buna göre, güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin “Çift Uyum Ölçeği”nden aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($t(113) = 2.40$, $p>.05$).

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin “Çift Uyum Ölçeği”nin “Çift Fikirbirliği” alt testinden aldıkları puan ortalamaları Mann-Whitney U testi uygulanmak suretiyle karşılaştırıldığında ise, güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin Çift Fikirbirliği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($Z = -1.51$, $p>.05$) (Tablo 7).

Tablo 7: Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stiline Sahip Erkeklerin Çift Uyum Ölçeği Toplam Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması

Ölçek puanı	Bağlanma Stili	N	Ort.	S.S	İstatistiksel Test	p
Evlilik Uyum	Güvenli	52	112.53	17.38	t = .81	p=.826
	Güvensiz	63	109.90	16.94		
FikirBirliği	Güvenli	52	50.07	9.11	Z = -1.51	p=.130
	Güvensiz	63	47.90	9.73		
Çift Birliği	Güvenli	52	14.46	3.81	Z = -.75	p=.450
	Güvensiz	63	14.12	3.73		
Çift Tatmini	Güvenli	52	32.92	5.41	t = -.13	p=.230
	Güvensiz	63	33.04	4.68		
Duygulanım İfadesi	Güvenli	52	14.84	3.10	Z = -1.24	p=.213
	Güvensiz	63	14.20	2.99		

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin “ÇUÖ”’nün “Çift Tatmini” alt testinden aldıkları puan ortalamaları t testi ile karşılaştırılmıştır. İki grup arasında “Çift Uyum Ölçeği”nin “Çift Tatmini” Alt Testinden aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (t (113)= -.13, p>.05) (Tablo 7).

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin ÇUÖ’nün “Çift Birliği” ve “Duygulanım İfadesi” alt testlerinden aldıkları puan ortalamaları da Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmış ancak güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin her iki alt test puanlarının da farklılaşmadığı tespit edilmiştir (sırasıyla, Z = -.75, p>.05; Z = -1.24, p>.05) (Tablo 7).

b. Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin “Evlilik

Çatışması Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin evlilik çatışmaları arasında fark olup olmadığını incelemek için, “Evlilik Çatışması Ölçeği”nden aldıkları toplam puanlar, Mann -Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır.

Buna göre, güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklerin “Evlilik Çatışması Ölçeği”nden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($Z = -.62$, $p>.05$) (Tablo 8).

Tablo 8: Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stiline Sahip Erkeklerin “Evlilik Çatışması Ölçeği” Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması

Erkeklerin Ölçek puanı	Bağlanma Stili	N	Ort.	S.S	İstatistiksel Test	p
Evlilik	Güvenli	52	5.65	7.51	$Z = -.62$	$p=.533$
Çatışması	Güvensiz	63	6.38	7.73		

4.4. Çiftleri oluşturan bireylerin sahip oldukları bağlanma stilleri ile birbirlerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkiler

Çiftleri oluşturan bireylerin sahip oldukları bağlanma stilleri ile birbirlerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkileri incelemek için çiftler dört biçimde ele alınmıştır: her iki eşin de güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftler, her iki eşin de güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu çiftler, güvenli kadın-güvensiz erkek eşlerden oluşan çiftler ve güvensiz kadın-güvenli erkek eşlerden oluşan çiftler.

Bağlanma stillerine göre oluşturulan çiftlerdeki bireylerin evlilik uyumu ve evlilik çatışması arasında farklılaşma olup olmadığı incelenirken kadın ve erkekler için ayrı ayrı analizler yapılmıştır.

a. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Kadınların “Çift Uyum Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Kadınların evlilik uyumlarının çiftlerin bağlanma stiline göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için, Tek yönlü varyans analizi ve Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 9: Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Kadınların Çift Uyum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Evlilik değerlendirme	Bağlanma stili	N	Ort	SS	İstatistiksel Test	p
TOPLAM EVLİLİK UYUMU	güvenli kadın-güvenli erkek	27	117.74	11.09	F= 3.48*	p=.018
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	111.30	16.68		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	104.04	19.28		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	113.11	10.57		
	Toplam	115	111.50	15.93		
Fikir Birliği	güvenli kadın-güvenli erkek	27	53.33	6.64	F= 2.93*	p=.037
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	50.10	9.91		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	46.36	9.09		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	50.76	5.66		
	Toplam	115	50.14	8.73		
Çift Tatmini	güvenli kadın-güvenli erkek	27	32.22	9.38	X ² =6.42	p=.093
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	32.41	5.92		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	29.20	7.48		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	32.88	4.18		
	Toplam	115	31.73	7.07		
Çift Birlikteliği	güvenli kadın-güvenli erkek	27	15.18	3.65	F= 1.65	p=.180
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	13.45	3.71		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	13.32	4.67		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	14.88	3.58		
	Toplam	115	14.04	3.94		
Duygulanım İfadesi	güvenli kadın-güvenli erkek	27	15.25	2.50	X ² =1.15	p=.764
	güvensiz kadın-güvensiz erkek	46	14.69	2.75		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	14.40	3.64		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	14.58	2.26		
	Toplam	115	14.74	2.83		

*p<.05

Tablo 9’da görüldüğü gibi, güvenli ve güvensiz bağlanma stillerine göre gruplandırılan çiftlerdeki kadınların “Çift Uyum Ölçeği”nden aldıkları toplam evlilik uyum puan ortalamaları tek yönlü varyans analiziyle karşılaştırıldığında bu iki grubun puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür ($F(3,114) = 3.48, p < .01$).

Aynı şekilde, güvenli ve güvensiz bağlanma stillerine göre gruplandırılan çiftlerdeki kadınların “ÇUÖ”nün bir alt ölçeği olan “Fikir Birliği” puan ortalamaları tek yönlü varyans analiziyle karşılaştırıldığında bu iki grubun puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F(3,114) = 2.93, p < .05$).

Çift uyum ölçeğinin anlamlı çıkan bu iki sonucu için post hoc analizi (tukey) yapılarak bağlanma stillerine göre oluşturulan çiftler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda, güvenli kadın-güvenli erkekten oluşan çiftlerdeki kadınların toplam evlilik uyum puanlarının, güvensiz kadın-güvenli erkekten oluşan çiftlerdeki kadınlara göre daha yüksek olduğu ($p < .01$) bulunmuştur.

Ayrıca, güvenli kadın-güvenli erkekten oluşan çiftlerdeki kadınların çift fikir birliği puanlarının, güvensiz kadın-güvenli erkekten oluşan çiftlere ($p < .05$) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 9’da görüldüğü gibi, güvenli ve güvensiz bağlanma stillerine göre gruplandırılan çiftlerdeki kadınların “Çift Birliği”, “Duygulanım İfadesi” ve “Çift Tatmini”ne ilişkin analizlerde anlamlı olarak farklılık çıkmamıştır. (sırasıyla, $F(3,114) = 1.65, p > .05$; $X^2(3) = 1.15, p > .05$; $X^2(3) = 6.42, p > .05$).

b. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Erkeklerin “Çift Uyum Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Erkeklerin evlilik uyumlarının çiftlerin bağlanma stiline göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için, Tek yönlü varyans analizi ve non-parametrik Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Güvenli ve güvensiz bağlanma stillerine göre gruplandırılan çiftlerdeki erkeklerin “Çift Uyum Ölçeği”nden aldıkları toplam evlilik uyum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($F(3,114) = 2.16$, $p > .05$). Ayrıca “ÇUÖ”nün alt ölçekleri olan “Çift Birliği” puan ortalamaları arasında ($X^2(3) = 1.09$, $p > .05$) ve “Duygulanım İfadesi” puan ortalamaları arasında da ($X^2(3) = 2.69$, $p > .05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Bakınız Tablo 10).

Güvenli ve güvensiz bağlanma stillerine göre gruplandırılan çiftlerdeki erkeklerin “ÇUÖ”nün alt ölçeği olan “Fikir Birliği” puan ortalamaları arasında ($X^2(3) = 8.52$, $p < .05$) ve “Çift Tatmini” puan ortalamaları arasında ise ($X(3)^2 = 11.14$, $p < .05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (Tablo 10). Farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ikili karşılaştırmalar Mann-Whitney U testi ile yapılmıştır. Her ikisi de güvenli bağlanma stiline sahip eşlerden oluşan çiftteki erkeklerin çift fikirbirliği puanlarının güvensiz kadın-güvensiz erkekten oluşan çiftlerdeki erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($Z = -2.60$, $p < .01$). Ayrıca güvensiz erkek-güvenli kadından oluşan çiftteki erkeklerin çift fikirbirliği puanlarının güvensiz kadın-güvensiz erkekten oluşan çiftlerdeki erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($Z = -2.60$, $p = .05$).

Her ikisi de güvenli bağlanma stiline sahip eşlerden oluşan çiftteki erkeklerin çift tatmini puanlarının güvensiz kadın-güvenli erkekten oluşan çift gruplarındaki erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($Z = -3.18$, $p < .01$).

Ayrıca, eşlerin her ikisinin de güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki erkeklerin, güvenli erkek-güvensiz kadından oluşan çiftlerdeki erkeklerine göre daha yüksek çift tatminine sahip oldukları bulunmuştur ($Z = -2.05$, $p < .05$).

Tablo 10: Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Erkeklerin Çift Uyum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Evlilik değerlendirmesi	Bağlanma stili	N	Ort	SS	İstatistiksel Test	p
TOPLAM EVLİLİK UYUMU	güvenli kadın-güvenli erkek	27	117.44	17.02	F= 2.16	p=.096
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	108.58	18.05		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	107.24	16.49		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	113.47	13.32		
	Toplam	115	111.09	17.12		
Fikir Birliği	güvenli kadın-güvenli erkek	27	52.11	8.55	$X^2=8.52^*$	p=.036
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	46.50	10.40		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	47.88	9.35		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	51.70	6.44		
	Toplam	115	48.88	9.47		
Çift Tatmini	güvenli kadın-güvenli erkek	27	35.18	3.95	$X^2= 11.14^*$	p=.011
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	32.93	4.85		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	30.48	5.77		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	33.35	4.31		
	Toplam	115	32.99	5.00		
Çift Birlikteliği	güvenli kadın-güvenli erkek	27	14.62	4.30	$X^2=1.09$	p=,779
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	14.39	3.76		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	14.28	3.27		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	13.41	3.65		
	Toplam	115	14.27	3.75		
Duygulanım İfadesi	güvenli kadın-güvenli erkek	27	15.14	3.33	$X^2=2.69$	p=,442
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	14.10	3.10		
			14.52	2.85		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25				
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	14.47	2.76		
	Toplam	115	14.49	3.04		

*p<.05

4.5. Çiftleri oluşturan bireylerin sahip oldukları bağlanma stilleri ile birbirlerinin evlilik çatışmaları arasındaki ilişkiler

a. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Kadınların “Evlilik Çatışması Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Bağlanma stillerine göre oluşturulan çiftlerdeki kadınların evlilik çatışması bildirimlerinde farklılaşma olup olmadığını incelemek için, non-parametrik Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Buna göre, güvenli ve güvensiz bağlanma stiline göre oluşturulan çiftlerdeki kadınların “Evlilik Çatışması Ölçeği”nden almış oldukları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2(3)=2.06$, $p>.05$)

Tablo 11: Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Kadınların Evlilik Çatışması Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Evlilik değeri	Bağlanma stili	N	Ort	SS	İstatistiksel Test	p
EVLİLİK ÇATIŞMASI	güvenli kadın-güvenli erkek	27	4.40	5.92	$X^2=2.06$	$p=.559$
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	6.39	8.04		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	6.84	7.97		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	5.58	7.04		
	Toplam	115	5.90	7.39		

b. Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Erkeklerin “Evlilik Çatışması Ölçeği” puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Bağlanma stillerine göre oluşturulan çiftlerdeki erkeklerin “Evlilik Çatışması Ölçeği” testinden aldıkları puan ortalamaları, non-parametrik Kruskal Wallis testi ile karşılaştırılmıştır. Bulgular Tablo 12’de verilmiştir. Buna göre güvenli ve güvensiz bağlanma stiline göre oluşturulan çiftlerdeki erkeklerin “Evlilik Çatışması

Ölçeği”nden almış oldukları puan ortalamaları arasında da anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($X^2(3)=2.47$, $p>.01$)

Tablo 12: Güvenli ve Güvensiz Bağlanma Stillerine Göre Gruplandırılan Çiftlerdeki Erkeklerin Evlilik Çatışması Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Evlilik değerlendirmesi	Bağlanma stili	N	Ort	SS	İstatistiksel Test	p
EVLİLİK ÇATIŞMASI	güvenli kadın-güvenli erkek	27	4.51	5.47	$X^2=2.47$	$p =.480$
	güvensiz kadın- güvensiz erkek	46	6.82	8.31		
	güvensiz kadın- güvenli erkek	25	6.88	9.18		
	güvenli kadın- güvensiz erkek	17	5.17	5.97		
	Toplam	11	6.05	7.61		
		5				

SONUÇ

Bu çalışmada bağlanma stilleri ile evlilik uyumu ve evlilik çatışması arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Çalışmamızın ilk hipotezi, güvenli bağlanma stiline sahip olan kadınların güvensiz bağlanma stillerine sahip kadınlara göre daha fazla evlilik uyum puanlarına sahip olacaklarıydı. Araştırma bulgularına göre, güvenli bağlanma stiline sahip olan kadınların toplam evlilik uyum puanlarının, güvensiz bağlanma stillerine sahip kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, literatürle genel olarak uyumludur (Brennan ve Shaver, 1995; Collins ve Read, 1990; Simpson, 1990). Araştırmalar, güvenli bağlanmanın bir özelliği olan bireyin başkalarıyla yakın olmaktan duyduğu rahatlığın yüksek evlilik doyumu ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Feeney, 1994; Fuller ve Fincham, 1995).

Ayrıca, araştırma bulgularına göre, güvenli bağlanma stillerine sahip kadınların evlilik uyumunu oluşturan çift fikirbirliği ve çift birlikteliği alt testlerinden, güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlara göre daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur. Buna göre, güvenli bağlanma stiline sahip kadınların, eşlerin evlilik ilişkisi içinde önemli konularda anlaşma düzeyleri ve birlikte geçirilen zamanda beraber yapılan davranışları güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlara göre daha yüksektir (Feeney, 1994; Fuller ve Fincham, 1995). Bununla birlikte, bulgulara göre, güvenli ve güvensiz bağlanma stiline sahip kadınların, evlilik uyumunu oluşturan çift doyumu ve duygulanım ifadesi alt testlerindeki puanları anlamlı derecede farklılaşmamıştır. Literatürle uyum göstermeyen bu bulguları tek tek ele almak daha yararlı olacaktır.

Bağlanma stillerine göre kadınların çift tatminlerinin farklılaşacağı ve güvenli bağlanma stiline sahip kadınların, güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlara göre daha yüksek çift tatminine sahip olacağı beklentisi bir çok çalışmada desteklenmiştir (Brennan ve Shaver, 1995; Feeney, 1994, 1996; Fuller ve Fincham, 1995). Örneğin, Klohn ve Bera, evlilik sürecinde güvenli bağlanma stiline sahip kadınların, evlilik sürecinde kaçınan bağlanma stiline sahip kadınlardan daha fazla oranda doyum ve ilişkiye bağlılık gösterdiklerini belirtmiştir (aktaran Solmuş, 2003). Ancak bu çalışmaların yöntemleri incelendiğinde bağlanma stillerine göre çift tatmininde

farklılıkların çiftlerin iletişimlerinin videoya alınarak gözlemlendiği ve kodlandığı çalışmalarda bulgulandığı, bireylerin çift doyumlarını kendi değerlendirdikleri ölçümlerde bulgulanmadığı (Cohn ve ark, 1992) göze çarpmaktadır. Bu bize ileride yapılacak araştırmalarda çoklu ölçüm yöntemlerini tercih etmenin daha kapsamlı bir sonuç vereceğini düşündürmektedir.

Bağlanma stillerinin duygu ifadeleri ile ilişkisini inceleyen çok az sayıda araştırma vardır. Bu çalışmalardan birinde Feeney, Noller ve Callan, 1994’de, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin, güvensiz bağlanan bireylere göre, eşlerinin sözel olmayan mesajlarını daha fazla anlama kapasitesine sahip olduklarını bulgulamışlardır (aktaran Mikulincer ve ark, 2002). Çalışmamızın bulgusu bu sonuçla uyuşmamaktadır. Başka bir deyişle, güvenli ve güvensiz bağlanma stillerine sahip kadınların anlaşıma ve sevgi gösterme şekillerinde farklılaşma gözlenmemiştir. Bunun nedeni, bağlanma ve duygu ifadesi arasındaki ilişkide önemli rolü olabilecek bir etken olan stres seviyesi olabilir. Literatürde, bağlanma kuramı, bireylerin özellikle stres durumlarında eşlerine destek almak amacıyla bağlanma davranışları sergilediklerini belirtmektedir. Bu noktada, çalışmamıza katılan çiftlerin evlilik uyumlarının yüksek olması ve çiftlerin düşük stres durumunda olan bireylerden oluşmalarının, bu bulgular üzerindeki olası etkisini de değerlendirmek gerekmektedir. Nitekim, farklı bağlanma stillerine sahip bireylerin stres durumlarında duygu ifadelerini araştıran Pielage (2006), yaşanan stres seviyesinin bağlanma ve duygu ifadesi arasındaki ilişkide hafifletici etkilere sahip olduğunu bulmuştur. Örneğin, saplantılı bağlanma stili puanları yüksek olan bireyler, düşük stres durumlarında, düşük saplantılı bireylere göre olumsuz duygu ifadelerinde farklılaşmamışlardır. Kayıtsız bağlanma stili puanları yüksek olan bireyler ise düşük stres durumunda, düşük kayıtsız bireylere göre nötr davranışları daha az sergilemiş ve daha fazla olumlu iletişim sergilemişlerdir. Bu bulgular, stresli durumlarda kayıtsız bireylerin gerginlik sergilemekten kendilerini alıkoyacakları ve eşlerinden destek alma girişimlerini sınırlandıracaklarını ve saplantılı bireylerin bağlanma figürleriyle yakınlığı sağlamak için gerginlik ifadelerini daha da fazlalaştıracaklarını belirten bağlanma kuramıyla uyumludur. Ayrıca, çalışmamızda güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlar dörtlü bağlanma stiline göre incelendiğinde, güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlar arasında en fazla kayıtsız bağlanma stiline sahip kadınların

olduğu görülmüştür. Pielage (2006), yüksek kayıtsız bağlanma stili puanlarına sahip bireylerin, özellikle ilişkilerinde doyumlu oldukları zaman düşük kayıtsız bağlanma stili puanlarına sahip bireylere göre sözel olarak daha olumlu ifadeler kullandıklarını; evliliklerinde doyumlu olmadıkları zaman ise sözel ifadelerinde daha nötr olduklarını bulgulamıştır. Bizim çalışmamızda sıklıkla yer alan kayıtsız bağlanma stiline sahip kadınlar da, ilişkilerinde doyumlu oldukları için sözel olarak daha olumlu ifadeler kullanıyor ve bu bakımdan güvenli bağlanma stiline sahip kadınların duygulanım ifadelerinden farklılık sergilemiyor olabilirler.

Araştırmamızın ikinci hipotezinde, güvenli bağlanma stiline sahip erkeklerin, güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklere göre evlilik uyum puanlarının daha yüksek olacağı belirtilmişti. Bulgulara göre, güvenli ve güvensiz bağlanma stillerine sahip erkeklerin toplam evlilik uyumu ve evlilik uyumu alt test puanları, beklenilenin tersine farklılaşmamıştır. Bu bulgular, bireyin kendisinin ve eşinin bağlanma stiline evlilik kalitesindeki etkisinde özellikle cinsiyet farklılıklarına değinen araştırma sonuçlarıyla açıklanabilir (Collins ve Read, 1990). Araştırmalara göre cinsiyet farklılıkları, geleneksel cinsiyet rolleri beklentileriyle ilişkili olabilir. Buna göre, kadınlardan beklenen duygusal yakınlığa değer vermeleri iken, erkeklerden beklenen bağımsızlığa değer vermeleridir. Araştırmalar kadın ve erkeklerin bu yönde sosyalleştiklerini desteklemiştir. Kadın ve erkeklerin evlilik tatminlerini etkileyen en güçlü bağlanma stiline hangisi olduğunun incelendiği sınırlı sayıdaki çalışmada kadınlar ve erkekler için farklı sonuçlar bulunmuştur (Gallo ve Smith, 2001; Feeney, Noller ve Callan; Young ve Acitelli (Aktaran Solmuş, 2003). Kadınların terk edilme kaygılarının, erkeklerin ise yakınlıktan duydukları rahatsızlığın (ki bu hem kayıtsız hem de korkulu bağlanma stillerinin özelliğidir), hem kadın hem de erkeklerin evlilik tatminlerinde en güçlü etkiye sahip olan etkenler olduğu bulunmuştur (Gallo ve Smith, 2001). Çalışmamızın bulgularına bakıldığında, güvensiz bağlanma stiline sahip erkekler, dörtlü bağlanma stiline göre incelendiğinde, güvensiz bağlanma stiline sahip erkekler arasında en fazla kayıtsız, en az ise saplantılı bağlanma stiline sahip erkeklerin olduğu görülmüştür. Kültürümüzde erkekler, duygularını ifade etmekten kaçınmalarını gerektiren erkeksi bir yapıya sahiptirler ve bağımsız olmaları erkeklerden beklenen bir roldür. Hatta erkeklerin eşleriyle fazla yakın ilişkiler içinde olmaları “hanımköylü, kılıbık” gibi ifadelerle alaya alınmalarına bile zemin

hazırlayabilmektedir. Yurt dışındaki araştırmalarda güvenli ve güvensiz erkeklerin evlilik uyumları açısından farklılıklar gözlenirken bizim çalışmamızda bunun bulunmayışı, kültürümüzde erkeklere atfedilen bu özellikler ile ilişkili olabilir.

Bunun yanında bu bulgu, literatürde sıklıkla belirtilen erkeklerin evlilik uyumlarının, kadınların bağlanma stillerinden etkilenmeleriyle de ilişkili olabilir. Nitekim, Davila, Bradbury ve Fincham (1998), kocalarının evlilik uyumlarının eşlerinin bağlanma stilleri ile bağlantılı olduğunu belirtmişlerdir. Her ne kadar bağlanma araştırmaları bağlanmaya çoğunlukla bireysel bir özellik olarak odaklanmış olsalar da, bağlanma, aileyi üyelerinin birbirini etkilediği bir sistem olarak ele alan aile sistemleri yaklaşımları açısından ele alınırsa, romantik ilişkiler ve evliliklerde yetişkin bağlanmanın ilişkisel bir yapı olarak ele alınmasının ve çalışılmasının gerekliliği öne çıkacaktır. Bireylerin kendi değerlendirdikleri ve çiftlerin etkileşimlerinin gözlenerek değerlendirildiği evlilik uyumları, her iki eşin bağlanma stillerinin birbirleriyle etkileşiminden etkilenecektir (Cowan, 1997; Feeney, 2002). Buna göre, eşlerden birinin sahip olduğu bağlanma stiline, diğer eşin ilişki doyumu, güvenlik hissi ve davranışı üzerinde etki sahibi olması olasıdır. Ancak araştırmalarda bu etkinin yönü net değildir. Bazı araştırmacılar, kocaların bağlanma stillerinin eşlerinin evlilik uyumu ile ilişkili olduğunu ama bunun tersinin olmadığını belirtirlerken (Feeney, 1994; Paley, Cox, Harter ve Margand, 2002), bazı araştırmacılar da kadınların bağlanma stillerinin kocalarının evlilik uyum seviyeleri ile ilişkili olduğunu ama tersinin olmadığını belirtirler (Davila, Bradbury ve Fincham, 1998). Ayrıca, evlilik kalitesinin, her iki eşin bağlanma stillerinin ortak bir ürünü olması olasıdır. Nitekim araştırmalarda her iki eşin de güvenli olduğu çiftlerin, eşlerden birinin ya da her ikisinin de güvensiz olduğu çiftlere göre daha uyumlu oldukları belirtilmiştir (Cohn, Silver, Cowan ve Cowan, 1992; Mikulincer, Florian, Cowan ve Cowan, 2002).

Çalışmamızda da bağlanma sadece bireysel olarak ele alınmamış, eşlerin bağlanma stillerinin birbirlerinin evlilik değerlendirmelerini etkileyebileceği görüşü benimsenmiştir. Çiftler “her iki eşin de güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftler”, “her iki eşin de güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu çiftler”, “güvenli kadın-güvensiz erkek eşlerden oluşan çiftler” ve “güvensiz kadın-güvenli erkek eşlerden oluşan çiftler” olarak 4 kategoriye ayrılmış ve bu çiftlerde bulunan kadın ve

erkeklerin evlilik uyumları, evlilik uyum alt testleri ve evlilik çatışmaları incelenmiştir.

Çalışmamızın 5. hipotezinde, her iki eşin de güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkekler, hem de kadınların evlilik uyum puanlarının (toplam Çift Uyum Ölçeği puanları ve Çift Uyum Ölçeği'nin alt test puanlarının), eşlerden birinin ya da her ikisinin güvensiz olduğu çiftler durumuna göre daha yüksek olacağı belirtilmişti. Çalışmamızda, güvenli ve güvensiz bağlanma stillerine göre gruplandırılan çiftlerdeki kadınların evlilik uyum puanları karşılaştırıldığında, güvenli kadın-güvenli erkekte oluşan çiftlerdeki kadınların, güvensiz kadın-güvenli erkekte oluşan çiftlerdeki kadınlara göre, literatürü destekleyen şekilde daha yüksek evlilik uyum puanlarına sahip oldukları bulgulanmıştır. Ayrıca, güvenli kadın-güvenli erkekte oluşan çiftlerdeki kadınların evlilik uyumunun alt testlerinden olan çift fikir birliği puanlarının, güvensiz kadın-güvenli erkekte oluşan çiftlere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Batıda yapılan araştırma sonuçlarına göre, her iki bireyin de güvenli bağlanma stiline sahip olması, ilişki doyumunu ve yakınlığı doğrudan etkileyerek arttırmaktadır ve her iki eşin de güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkek, hem de kadınların evlilik uyumlarının eşlerden birinin ya da her ikisinin güvensiz olduğu çiftler durumuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Senchak ve Leonard, 1992; Mikulincer, Florian, Cowan ve Cowan, 2002). Buna göre, güvenli çiftler (her iki eşin güvenli olduğu), diğer çiftlerden evlilikteki yakınlık, eşin ilişkideki işlevselliği ve eşlerin çatışmaya yönelik tepkilerine dair daha iyi uyuma sahiptirler.

Erkeklerde ise, her iki eşin de güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki erkeklerin Çift Uyum Ölçeği alt testlerinden alacakları puanların eşlerden birinin ya da her ikisinin güvensiz olduğu çiftler durumuna göre daha yüksek olacağı beklentisi, “Fikir Birliği” ve “Çift Tatmini” alt testleri için doğrulanmıştır. Her ikisi de güvenli bağlanma stiline sahip eşlerden oluşan çiftteki erkeklerin çift fikirbirliği ve çift tatmini puanlarının güvensiz kadın-güvensiz erkekte oluşan çiftlerdeki erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çalışmamızın 6. hipotezinde, eşlerden birinin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkekler, hem de kadınların evlilik uyum puanlarının (toplam Çift Uyum Ölçeği puanları ve Çift Uyum Ölçeği'nin alt test puanlarının) her ikisi de

güvensiz bağlanma stiline sahip eşlerden oluşan çiftlere göre daha yüksek olacağı belirtilmişti. Bulgulara göre, eşlerden birinin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkek, hem de kadınların evlilik uyumlarının, her ikisi de güvensiz bağlanma stiline sahip eşlerden oluşan çiftlere göre daha yüksek olacağı beklentisi, erkeklerin çift fikirbirliği puanları için doğrulanmış ancak evlilik uyumu toplam puanı ve evlilik uyumunun diğer alt testleri için doğrulanmamıştır. Hatta, her iki eşin de güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerde yer alan erkeklerin, güvenli erkek-güvensiz kadından oluşan çiftlerdeki erkeklere göre daha yüksek çift tatminine sahip oldukları bulunmuştur. Buna ters olarak, güvensiz erkek-güvenli kadından oluşan çiftteki erkeklerin çift fikirbirliği puanlarının güvensiz kadın-güvensiz erkekten oluşan çiftlerdeki erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgular arasındaki tutarsızlık, literatürde de kendini göstermektedir. Bu, literatürde hala netlik kazanmamış bir konudur. Literatürde bir eşin güvenli, diğerinin güvensiz olduğu çiftlerin nasıl geçindiği çok net değildir. Güvenli bir eş bazen güvensiz bir eşin olumlu etkilerini hafifletebilirken bazen de güvensiz bir eş, eşinin güvenlik duygusunu aşındırabilir (Feeney, 2002; Hazan ve Shaver, 1987; Rothbard ve Shaver, 1994).

Bazı araştırmacılar güvenli bir eşin, güvensiz bir diğer eşin ilişkiye katabileceği olumsuz etkiyi azaltabileceğini savunurlar. Örneğin, Conn, Silver, Cowan ve Pearson'un 1992'de 27 evli çiftle gerçekleştirdikleri çalışmada, en az bir eşin güvenli bağlanmaya sahip olduğu çiftlerin, her ikisi de güvensiz çiftlerden oluşan çiftlere kıyasla daha ahenkli ve daha az çatışmalı evlilikler belirttikleri bulunmuştur. Araştırmacılar, her iki eşin güvensiz olduğu çiftlerin, eşlerinin birinin veya her ikisinin de güvenli olduğu çiftlere göre daha az olumlu etkileşim ve daha fazla çatışmaya sahip olduklarını bulmuşlardır. Ayrıca, eşlerden en az birinin güvenli olduğu çiftlerde, güvenli eşin, güvensiz eşin evlilikleri üzerindeki olumsuz etkisini hafifletebileceğini bulunmuştur (Cohn ve ark., 1992). Buna göre, güvenli bir eş, güvensiz bir diğer eşin ilişkiye katabileceği olumsuz etkiyi hafifletebilir ve çiftin güvenlik hissini arttırabilir. Eğer diğer eş güvenlik hissine sahipse, bu sıcak ve tepkisel etkileşim, var olan modelleri teyid eder, sağlama alır; eğer bir eş güvensizse, bu deneyim var olan modelleri sağlama almaz ve gitgide yeniden şekillendirebilir (Feeney, 2002; Rothbard ve Shaver, 1994). Diğer bir deyişle, güvenli bir eş, sürekli açıklık ve karşılıklı ifadeleri teşvik ederse güvensiz eş

güvensizlikle bağlantılı uyumsuz olmayan davranışlarında değişiklik yapabilir. Bu çalışmalar bize destekleyici bir eşin, güvensiz içsel çalışan modellerin yetişkinlikte değişimini sağlayabilecek bir yol olduğunu belirtmektedir.

Bazı araştırmacılar ise, en azından bir eşin güvensiz olduğu bir çiftin, her iki eşin güvenlik hissini de aşındırabileceğini belirtmişlerdir. Buna göre, bir bireydeki güvensizlik, eşinin tepkileri ile sürdürülebilir ve hatta şiddetlendirebilir. Güvenli bireyler bile duygusal olarak uzak olan eşleri nedeniyle kayıp ve reddedilme ile ilgili kaygılı hale gelebilirler. Örneğin kaçınan bir eş, güvenli bir bireyin kaygılı hissetmesine ve bu şekilde davranmasına yol açabilir (Feeney, 2003; Hazan ve Shaver, 1987). Senchak ve Leonard (1992), eşlerden birinin güvenli, diğerinin güvensiz olduğu çiftlerin, her iki eşin de güvensiz olduğu çiftlere göre, (güvenli eşin kadın ya da erkek olup olmadığına bakılmaksızın) çoğunlukla benzer olduklarını bulmuşlardır. Romantik ilişkide olan çiftlerle yapılan bir çalışmada ise, eşlerden birinin güvenli, diğerinin güvensiz olduğu çiftlerin, olumsuz duygu ve duygusal kontrol ölçümlerinde her iki eşin güvenli olduğu çiftlerden düşük; her iki eşin güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerden ise yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur (Feeney, 1995). Ufak bir grup evli çiftle çalışılarak yapılan üçüncü bir çalışmada ise, her iki eşin de güvenli olduğu çiftler ve eşlerden birinin güvenli, diğerinin güvensiz olduğu çiftlerin; her ikisi de güvensiz eşlerden oluşan çiftlere göre, evlilik çatışmalarını daha düşük yaşadıkları ve evliliklerinin genel işleyişini daha iyi bir şekilde değerlendirdiklerini ortaya koymuştur (Cohn, Silver, Cowan, Cowan ve Pearson, 1992).

Çalışmamızdan elde ettiğimiz, güvenli erkek-güvensiz kadından oluşan çiftlerdeki erkeklerin, eşlerin her ikisinin de güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki erkeklere göre daha düşük çift tatminine sahip olması, güvenli bir eşin, güvensiz bağlanma stiline sahip diğer eşin evliliğe getireceği olumsuz etkiyi hafifleteceği görüşünü desteklememektedir. Bu bulgu, Mikulincer, Florian, Cowan ve Cowan'ın (2002) eşlerden birinin bile kaygılı/kararsız ya da kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu ilişkilerde, hem doyumun hem de yakınlığın düştüğünü buldukları çalışma ile uyumludur. Bu çalışma bize, erkekler için, güvensiz bir eşin, çiftin ilişkisi üzerinde yaratabileceği zararlı etkilerin, güvenli eşin ilişki üzerindeki iyileştirici etkisinden daha ağır geldiğini gösterir niteliktedir.

Çalışmamızın 3. ve 4. hipotezlerinde, güvenli bağlanma stiline sahip kadınların, güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlara göre Evlilik Çatışması Ölçeği puanlarının daha düşük olacağı ve güvenli bağlanma stiline sahip erkeklerin, güvensiz bağlanma stiline sahip erkeklere göre Evlilik Çatışması Ölçeği puanlarının daha düşük olacağı belirtilmiştir. 7. ve 8. hipotezlerde ise, her iki eşin de güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkekler, hem de kadınların Evlilik Çatışması Ölçeği puanlarının, eşlerden birinin ya da her ikisinin güvensiz olduğu çiftlere göre daha düşük olacağı ve eşlerden birinin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu çiftlerdeki hem erkekler, hem de kadınların Evlilik Çatışması Ölçeği puanlarının, eşlerin her ikisinin de güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu çiftlere göre daha düşük olacağı belirtilmiştir. Bu hipotezleri ortak tartışmak daha netlik sağlayacaktır. Çalışmamızda güvenli ve güvensiz bağlanma stiline göre oluşturulan çiftlerdeki kadın ve erkeklerin “Evlilik Çatışması Ölçeği”nden almış oldukları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulgulanmamıştır. Bu bulguları, çalışmamızdaki güvensiz bağlanma stiline sahip kadın ve erkeklerin yoğun olarak kayıtsız bağlanma stiline sahip olmaları ile ilişkilendirmek mümkün olabilir. Çalışmamızda, katılımcıların dörtlü bağlanma stillerine göre çift eşleşmeleri incelendiğinde, her ne kadar sayılar çok az da olsa, en yüksek 5 frekansı alan eşleşmelerin, güvenli-güvenli, kayıtsız kadın-kayıtsız erkek, kayıtsız kadın-güvenli erkek, saplantılı kadın-kayıtsız erkek ve güvenli kadın-kayıtsız erkek olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü gibi, kayıtsız eşlerle eşleşme frekansı çalışmamızda çok yüksektir. Eşlerin stillerinin birleşimlerinin bazı etkilerinin olması beklenebilir. Güvenli bağlanma stiline sahip kadın ve erkekler ile kayıtsız bağlanma stiline sahip kadınlar ve erkekler arasında evlilik çatışması açısından anlamlı bir fark bulunmaması, kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin, çatışmayı, tehditleri hafifseyip, önemsiz gibi gösterme eğilimleri, onlara odaklanmamayı istemeleri, bir sorunu çözerken eşin desteğine dayanmadan çözme girişiminde bulunmaları ve eşlerinin “zayıflıkları” ve destek için çağrılarını doğru bulmamaları ile ilişkili olabilir. Evlilikler ve romantik ilişkilerde ilişki doyumu üzerine araştırmalar yapan Gottman (1994), özellikle kaçınan ilişki stiline sahip bireylerin, düşmancıl çiftlere göre daha yüksek ilişki doyumuna sahip olduğunu, kaçınan çiftlerin çatışmayı en aza indirdiğini ve çoğunlukla anlaşmama konusunda anlaştıklarını bildirmiştir. Gottman’a göre (1994), kaçınan ilişki stiline

sahip bireylerin, düşmanca davranışlardan kaçınmaları ve gözlerinin önünde olan bir çok konuyu bastırmaları, evlilik ekolojilerini olumlu yönde etkilemektedir.

Ayrıca saplantılı kadın-kayıtsız erkek eşleşmelerinin de yüksek frekansta olduğu gözlenmiştir. Kültürümüzde erkekler, duygularını ifade etmekten kaçınmalarını gerektiren erkeksi bir yapıya sahiptirler. Bu nedenle, her iki birey de eşinin davranışını “cinsiyeti gereği” şemasıyla algılar ve tolere eder. Literatüre göre, saplantılı kadınların ise en çok kayıtsız erkeklerle eşleştiği görülmüştür. Ayrıca, kadının kaygılı/kararsız bağlanma stiline ve erkeğin de kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu ilişkilerin en uzun süreli ilişkiler arasında yer aldığı görülmektedir (Collins ve Read, 1990; Simpson, 1990; Volling, Notaro ve Larsen, 1998). Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip kadınlar, geleneksel kadınsı rollere sahipken (ilişkiye odaklı olma, eşlerine annelik yapma gibi) erkekler de duygularını ifade etmekten kaçınmalarını gerektiren erkeksi bir yapıya sahiptirler. Bu nedenle, kadının kaygılı/kararsız, erkeğin de kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu ilişkilerde, eşler birbirlerinin davranışlarını “cinsiyeti gereği” şemasıyla algılar ve tolere eder.

Çalışmanın sınırlılıkları ele alındığında, sınırlılıklardan biri, katılımcıların, evlilik uyumları yüksek olan bir grup çiftten oluşmuş olmasıdır. Yetişkin bağlanma stilleri ve evlilik ilişkileri arasındaki ilişkiler, çatışmalı evlilikleri olan çiftlerle de araştırılmalıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda bu bulguların çıkarımları, evlilikleri çatışmalı ve danışmanlık ve terapi sürecindeki çiftler arasında da araştırılmalıdır. Ayrıca bu çalışmada, çiftlerin bağlanma stillerine göre evlilik uyumu ve evlilik çatışması arasındaki farklar incelenirken, çiftlerin bağlanma stillerine göre sınıflama, karı-kocaların dörtlü bağlanma stiline göre (güvenli, kayıtsız, korkulu, saplantılı) sınıflandırmada katılımcı sayısının azlığı nedeniyle ikili bağlanma stiline göre güvenli ve güvensiz bağlanma olarak ele alınmıştır. Gelecek çalışmalarda, bireyin ve bireyin eşinin hangi bağlanma stiline sahip olduğuna dair bu sınıflandırmanın daha rafine bir şekilde dörtlü bağlanma stiline göre araştırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Güvenli ve güvensiz ayrımlarının ötesine geçmek ve daha geniş sınıflandırma içerisinde daha spesifik varyasyonları ele almak, daha aydınlatıcı olacaktır. Örneğin, saplantılı bağlanma stiline sahip bir eşin, kayıtsız bağlanma stiline sahip eşine, eşinin diğer bağlanma stillerinden birine sahip olduğu durumlardan daha farklı davranacağı düşünülebilir.

Çalışmadaki bir diğer sınırlılık olarak, araştırmamızda bağlanma stillerini belirlemeye yönelik kullandığımız İlişki Ölçeği Anketi'nin, katılımcıların dört bağlanma stilini ayırt etmede çok yetkin olmaması belirtilebilir. Araştırmamızda katılımcıların dört bağlanma stilinden aldıkları puanların birbirine oldukça yakın oldukları görülmüştür. Her ne kadar bu testin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmış olsa da testin yeniden gözden geçirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Belirtilen sınırlılıklarına rağmen, bu çalışmanın bulguları, bağlanma ve evlilik ilişkilerinin çalışılmasında her iki eşin bağlanmasının birbirlerinin evlilik uyumlarını etkileyeceği konusunda ve evlilik ve bağlanma arasındaki ilişkide cinsiyetin önemine dair önem taşımaktadır. Bağlanma araştırmalarının neredeyse tamamı bağlanmaya bireysel bir özellik olarak odaklanırken, bu çalışmada evlilikte bağlanmanın, her iki eşin bağlanma stillerinin evlilik uyumunu etkileyeceği beklentisiyle, bağlanmaya bireysel bir özelliğin yanısıra ilişkisel bir yapı olarak da odaklanmıştır. Ülkemizde sınırlı sayıda yapılan çalışmalara (örneğin, Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Yıldız, 2005) bakıldığında, araştırmacıların güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimine sahip olanların evlilik uyum puanlarını inceledikleri ancak bu araştırmacıların, bu çalışmada ele alınan ikili bağlanma stillerine göre oluşturulan çift gruplarının evlilik uyumlarında ve evlilik çatışmalarında yaşadıkları farklılıklar, bu farklılıkların cinsiyete göre incelenmesi gibi problemleri ele almadıkları görülmüştür. Bu çalışma, ülkemizde yetişkin bağlanma stili ve evlilik uyumu arasında en yüksek evlilik uyumunun güvenli bağlanma stillerine sahip kadın ve erkeklerde görüldüğü gibi önceden belgelenen bağlantıları tekrarlamış ve bu bilgiye, çiftlerin evlilik uyumlarının birbirlerinin bağlanma stilinden etkilendiğini eklemiştir. Eşlerin bağlanma stillerinin birlikte ele alınarak evlilik uyumları ve evlilik çatışmalarının incelenmesi önemlidir çünkü her ilişkideki diğer kişi farklıdır ve onlar da ilişkinin doğasını belirler. Mikulincer ve arkadaşları (2002), çiftlere uygulanacak yeni terapi tekniklerinin belirlenmesinde ve mevcut tekniklerin iyileştirilmesinde, bağlanma kuramının kullanılmasının önemini vurgulamışlardır.

Çalışmanın teorik ve pratik sonuçları ele alındığında, bu çalışmanın bulgularının aile ve çift terapistleri için önemli anlamları bulunmaktadır. Evlilik

ilişkilerinin bağlanma stilleri ile bağlantılı olduğu ancak kadın ve erkeklerin bunu farklı yaşadıkları ortaya konmuştur. Bu çalışmanın bulgularından da yola çıkarak, klinisyenlerin evlilik ve çift terapilerinde cinsiyetle ilişkili etkilere daha fazla dikkat etmeleri gereklidir.

KAYNAKÇA

- AINSWORTH, M., 1967 “ Infancy in Uganda: Patterns of Attachment Behavior”, (Çevrimiçi) www.psychology.sunysb.edu/attachment/online/uganda20.pdf, 30 Haziran 2008.
- BANSE, R., 2004 “Attachment Style and Marital Satisfaction: Evidence for Dyadic Configuration Effects”, **Journal of Social and Personal Relationships**, 21, 273–282.
- BELSKY, J., & FEARON, R.M.P., 2002 “Early Attachment Security, Subsequent Maternal Sensitivity, and Later Child Development: Does Continuity in Development Depend Upon Continuity of Caregiving?” **Attachment and Human Development**, 4, 361-387
- BERK, L., 2008 **Infants, Children and Adolescents**, Pearson International Edition. Six Edition. Boston.
- BOWLBY, J., 1969/1982 **Attachment and Loss: Vol. 1, Attachment**. New York: Basic Books.
- BOWLBY, J., 1973 **Attachment and Loss: Vol. 2, Separation**. New York: Basic Books.
- BOWLBY, J., 1980 **Attachment and Loss: Vol. 3, Loss, Sadness and Depression**. New York: Basic Books.
- BARTHOLOMEW, K., & HOROWITZ, L.M., 1991 “Attachment Styles among Young Adults: A Test of a Four-Category Model”, **Journal of Personality and Social Psychology**, 61, 226-244.
- BRENNAN, K., & SHAVER, P.R., 1995 “Dimensions of Adult Attachment, Affect Regulation, and Romantic Relationship Functioning”, **Personality and Social Psychology Bulletin**. 21 (3), 267-283.
- BYLSMA, W. H., COZZARELLI, C., & SÜMER, N., 1997 “Relation Between Adult Attachment Styles and Global Self-esteem”, **Basic and Applied Social Psychology**, 19, 1-16.
- COHN, D.A., SILVER, D.H., COWAN, C.P., COWAN, P.A., & PEARSON, J., 1992 “Working Models of Childhood Attachment and Couple Relationships”, **Journal of Family Issues**, 13, 432–449.

- COLLINS, N. L., & READ, S. J., 1990 "Adult attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples", **Journal of Personality and Social Psychology**, 58, 644-663.
- COLLINS, N.L., COOPER, M.L., ALBINO, A.W., & ALLARD, L., 2002 "Psychosocial Vulnerability from Adolescence to Adulthood: A Prospective Study of Attachment Style Differences in Relationship Functioning and Partner Choice", **Journal of Personality**, 70, 965-1008.
- DAVILA, J., BRADBURY, T.N., & FINCHAM, F., 1998 "Negative Affectivity as a Mediator of the Association between Adult Attachment and Marital Satisfaction", **Personal Relationships**, 5, 467-484.
- DOUMAS, D.M., PEARSON, C.L., ELGIN, J.E. & MCKINSLEY, L.L., 2008 "Adult Attachment as a Risk Factor for Intimate Partner Violence: The "Mispairing of Partners' Attachment", **Journal of Interpersonal Violence**, 23(5),616-34
- ERDOĞAN, S., 2006 Evlilik uyumu ile Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı,Ankara.
- FEENEY, J.A.,1994 "Attachment Style, Communication Patterns and Satisfaction Across the Life Cycle of Marriage", **Personal Relationships**, 1, 333-348.
- FEENEY, J. A, 1999 Adult Romantic Attachment and Couple Relationships., **Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications**, Edited by: Cassidy, J. & Shaver, P.R. New York: Guilford Press, 355-377.
- FEENEY, J. A., & NOLLER, P., 1990 "Attachment Style as a Predictor of Adult Romantic Relationships", **Journal of Personality and Social Psychology**, 58, 281-291.
- FEENEY, J. & HOHAUS, L., 2001 "Attachment and Spousal Caregiving", **Personal Relationships**, 8, 21-39.
- FEENEY, J.A., 2002 "Attachment-related dynamics: What can we learn From self-reports of avoidance and anxiety? **Attachment and Human Development**, 4, 193-200.

- FEENEY, J.A.,2002 The Systemic Nature of Couple Relationships: An Attachment Perspective., **Attachment and Family Systems: Conceptual, Empirical and Therapeutic Relatedness**, Edited by Erdman, P & Caffery, T., New York: Brunner-Routledge
- FRALEY, R.C., 2004 A Brief Overview of Adult Attachment Theory and Research. (çevrimiçi) <http://www.psych.uiuc.edu/~rcfraley/attachment.htm>,12 Haziran 2004
- FRALEY, R. C., & SHAVER, P. R., 2000 “Adult Romantic Attachment: Theoretical Developments, Emerging Controversies, and Unanswered Questions”, **Review of General Psychology**, 4, 132-154.
- FRALEY, R. C., 2002 “Attachment Stability from Infancy to Adulthood: Meta-Analysis and Dynamic Modeling of Developmental Mechanisms”, **Personality & Social Psychology Review**, 6(2), 123–151.
- FULLER, T.L., & FINCHAM, F.D.,1995 “Attachment Style in Married Couples: Relation to Current Marital Functioning, Stability Over Time, and Method of Assessment”, **Personal Relationships**, 2, 17–34.
- GALLO, L.,C.& SMITH, T. W., 2001“Attachment Style in Marriage: Adjustment and Responses to Interaction”, **Journal of Social & Personal Relationships**, 18(2), 263-299.
- GOTTMAN, J, 1994 **Why Marriages Succeed or Fail and How You Can Make Yours Last**, New York: Simon and Schuster.
- GRIFFIN, D. & BARTHOLOMEW, K., 1994 “Models of the Self and Other: Fundamental Dimensions Underlying Measures of Adult Attachment”, **Journal of Personality and Social Psychology**, 67, 430-445.
- GRYCH, J.H. & FINCHAM, F. D. 1990 “Marital Conflict and Children’s Adjustment: A Cognitive-Contextual Framework”, **Psychological Bulletin**, 108(2), 267-290.
- HAMILTON, C. E., 2000 “Continuity and Discontinuity of Attachment from Infancy through Adolescence”, **Child Development**, 71(3), 690–694.
- HATİPOĞLU, Z., 1993 The Role of Certain Demographic Variables and Marital Conflict in Marital Satisfaction of Husbands

and Wives. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- HAZAN, C., & SHAVER, P.R., 1987 "Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process", **Journal of Personality and Social Psychology**, 52, 511-524
- HAZAN, C., & SHAVER, P.R., 1990 "Love and Work: An Attachment-Theoretical Perspective", **Journal of Personality and Social Psychology**, 59, 270-280
- HAZAN, C., & SHAVER, P.R., 1994 "Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships", **Psychological Inquiry**, 5, 1-22
- HUSTON, T. & LEVINGER, G., 1978 "Interpersonal Attraction and Relationships", **Annual Reviews**, 29, 15-56.
- KIRKPATRICK, L. A. & DAVIS, K.E., 1994 "Attachment Style, Gender, and Relationship Stability: A Longitudinal Analysis", **Journal of Personality and Social Psychology**, 66, 502-512.
- KIRKPATRICK, L. A., & HAZAN, C., 1994 "Attachment Styles and Close Earlier relationships: A Four-Year Prospective Study", **Personal Relationships**, 1, 123-142.
- KIRKPATRICK, L.A., 1998 Evolution, Pair-Bonding, and Reproductive Strategies: A Reconceptualization of Adult Attachment, **Attachment theory and close relationships**, Edited by Simpson, J.A. & Rholes, W.S., New York: Guilford Press. 353-393
- KOBAK, R. R., & HAZAN, C., 1991 "Attachment in Marriage: Effects of Security and Accuracy of Working Models", **Journal of Personality and Social Psychology**, 60, 861-869.
- MAIN, M., & CASSIDY, J., 1988 "Categories of Response to Reunion with the Parent at Age 6: Predictable from Infant Attachment Classifications and Stable Over a 1-Month Period", **Developmental Psychology**, 24, 415-426.
- MIKULINCER, M., FLORIAN, V., COWAN, P.A & COWAN, C.P., 2002 "Attachment Security in Couple Relationships: A Systemic Model and Its Attachment Implications for Family Dynamics", **Family Process**, 41 (3).

- ONUR, B., 2000 **Gelişim Psikolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara.
- ÖZKAN, S.T., 1995 Effects of Spousal Abuse on the Psychological Well-Being of His Partner and Evaluation of Marital Satisfaction and Adjustment, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- PALEY, B., COX, M. J., BURCHINAL, M. R., & PAYNE, C. C., 1999 “Attachment and Marital Functioning: Comparison of Spouses with Continuous-Secure, Earned-Secure, Dismissing, and Preoccupied Attachment Stances”, **Journal of Family Psychology**, 13, 580-597
- PALEY, B., COX, M.J., HARTEK, K.S.M., & MARGAND, N.A. 2002 “Adult Attachment Stance and Spouses’ Marital Perceptions During the Transition to Parenthood”, **Attachment & Human Development**, 4 (3), 340-360.
- PIELAGE, S. B. 2006 Adult Attachment and Psychosocial Functioning, Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Groningen, Hollanda.(çevrimiçi) <http://dissertations.ub.rug.nl/faculties/ppsw/2006/s.b.pielage/18> Haziran 2008
- RANSON, K.E. & URICHUK, L. J., 2006 “The Effect of Parent-Child Attachment Relationships on Child Biopsychosocial Outcomes: A Review”, **Early Child Development and Care**, 178 (2), 129-152
- ROTHBARD, J.C. & SHAVER, P.R., 1994 Continuity of Attachment Across the Life Span. **Attachment in Adults. Clinical and Developmental perspectives**, MB Sperling, WH Berman (Ed), New York, London, The Guilford Press.
- RUITER, C.D & VAN IJZENDOORN, M.H., 1993 “Attachment and Cognition: A Review of the Literature”, **International Journal of Educational Research**.(çevrimiçi) http://openaccess.leideuniv.nl/bitstream/1887/1462/1/168_129.pdf, 18 Haziran 2008
- SCHMIDT, M., DEMULDER, E. & DENHAM, S., 2002 “Kindergarten Social-Emotional Competence: Developmental Predictors and Psychosocial Implications”, **Early Child Development and Care**, 172 (5), 451-462.
- SENCHEK, M., & LEONARD, K.E., 1992. “Attachment Styles and Marital Adjustment among Newlywed Couples”, **Journal of**

Social and Personal Relationships, 9, 51-64.

- SIMPSON, J.A.,1990 “Influence of Attachment Styles on Romantic Relationships”, **Journal of Personality and Social Psychology**, 59, 971–980.
- SOLMUŞ, T., 2003 “Romantik Bağlanma II: İlişkisel Değişkenler ve İlişki Süreci”, **Türk Psikoloji Bülteni**, 28-29.
- SÜMER, N., & GÜNGÖR, D.,1999 “Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma”, **Türk Psikoloji Dergisi**, 14 (43), 71-106.
- SPANIER, G.B., 1976 “Measuring Dyadic Adjustment: New Scale for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads”, **Journal of Marriage and The Family**, 38, 15-38.
- TUTAREL-KIŞLAK, Ş. VE ÇAVUŞOĞLU, Ş., 2006 “Evlilik Uyumu, Bağlanma Stilleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler”, **Aile ve Toplum Dergisi** , 3(9), 61-68
- VOLLING, B.L., NOTARO, P.C., & LARSEN, J.J., 1998 “Adult Attachment Styles: Relations with Emotional Well-Being, Marriage, and Parenting”, **Family Relations**, 4, 355–367.
- WATERS, E., MERRICK, S., TREBOUX, D., CROWELL, J., & ALBERSHEIM, L.,2000 “Attachment Security in Infancy and Early Adulthood: A 20-year longitudinal study”, **Child Development**, 71(3).
- WATERS, E., CROWELL, J., ELLIOTT, M., CORCORAN, D., & TREBOUX, D., 2002 “Bowlby's Secure Base Theory and The Social / Personality Psychology of Attachment Styles: Work(s) in Progress”, **Attachment and Human Development**, 4(2):230-242.
- YAVUZ, A.A.,1995 The Dyadic Adjustment Scale:A Validation Study With A Turkish Sample, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi,İstanbul.
- YILDIZ, S., 2005 Depresyon ve Anksiyete Tanısı Almış Çocuklar ile Kontrol Grubunun Anne-Babalarının Bağlanma Stillerine göre Evlilik Uyumlarının İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ

Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri
Anabilim Dalı, Bursa.

EKLER

EK 1
BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Adınız Soyadınız:

2. Yaşınız:

3. Cinsiyet: O Kadın O Erkek

4. Öğrenim Durumunuz (En son bitirdiğiniz okul):

O ilkokul O ortaokul O lise O ön lisans O üniversite
O yüksek lisans/doktora O Diğer (belirtiniz

.....)

5. Mesleğiniz:

6. Şu anda ne iş yapıyorsunuz?

7. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

O Düşük O Orta O İyi O Çok iyi

8. Kaç çocuğunuz var Hiç yok O 1 O 2 O 3 ve üstü O

9. Çocuklarınızın yaşlarını belirtiniz _____, _____, _____, _____, _____

10. Eşinizle beraberlik sürelerinizi aşağıdaki seçeneklerin karşısına yazınız:

a) Arkadaşlık süresi: _____ b) Flört süresi: _____
c) Nişanlılık süresi: _____ d) Evlilik süresi: _____

11. Evlilik şekliniz:

O Görücü usulü O Tanışarak O Akraba O Diğer (belirtiniz) _____

12. Bu sizin ilk evliliğiniz mi? O evet O hayır

13. Yukarıdaki soruya cevabınız hayır ise daha önceki evlilik sayı ve sürelerini belirtiniz

EK 2
İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ

İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ

Aşağıda, yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Beni hiç
tanımlamıyor

Beni kısmen
tanımlıyor

Tamamıyla
beni tanımlıyor

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem. ____
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli. ____
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım. ____
4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim. ____
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum. ____
6. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım. ____
7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim. ____
8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum. ____
9. Yalnız kalmaktan korkarım. ____
10. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim. ____
11. Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim. ____
12. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım. ____
13. Başkalarının bana çok yakınlaşması beni endişelendirir. ____
14. Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim. ____
15. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır. ____
16. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım. ____
17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız. ____
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzum bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor. ____
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli. ____
20. Birisi bana çok fazla yakınlaştığında rahatsızlık duyarım. ____
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım ____
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim. ____
23. Terk edilmekten korkarım. ____
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder. ____
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum. ____
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim. ____
27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum. ____
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım. ____
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler. ____
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum. ____

EK 3
ÇİFT UYUM ÖLÇEĞİ

ÇİFT UYUM ÖLÇEĞİ

İlişikte, çiftler hakkında bazı cümleler bulunmaktadır. Size uyan seçeneğe (x) işareti koyunuz. Hiç bir cümle için uzun uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz Kararsızlığa düşerseniz, aklınıza gelen ilk seçenek doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen, her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

Her zaman anlaşırsınız anlaşılamayız	Hemen her zaman anlaşırsınız	Arada bir anlaşılamayız	Çok sık anlaşılamayız	Hemen her zaman anlaşılamayız	Hiç bir zaman
5	4	3	2	1	0

5	4	3	2	1	0	
☒	☐	☐	☐	☐	☐	1. Aile gelirinin idaresi
☐	☐	☐	☐	☐	☐	2. Eğlenceyle ilgili konularda
☐	☐	☐	☐	☐	☐	3. Dini konularda
☐	☐	☐	☐	☐	☐	4. Sevgi gösterme şekillerinde
☐	☐	☐	☐	☐	☐	5. Arkadaşlar
☐	☐	☐	☐	☐	☐	6. Cinsel ilişkiler
☐	☐	☐	☐	☐	☐	7. Toplumsal örf ve adetlerle ilgili olarak
☐	☐	☐	☐	☐	☐	8. Yaşam felsefesi
☐	☐	☐	☐	☐	☐	9. Kendinizin ya da eşinizin ailesiyle ilişkilerde
☐	☐	☐	☐	☐	☐	10. Önemli olduğuna inanılan amaç, hedef ve diğer konularda
☐	☐	☐	☐	☐	☐	11. Birlikte geçirilen zaman konusunda
☐	☐	☐	☐	☐	☐	12. Çok önemli kararlar verirken
☐	☐	☐	☐	☐	☐	13. Ev işlerinde
☐	☐	☐	☐	☐	☐	14. Boş zaman ilgi ve uğraşlarında
☐	☐	☐	☐	☐	☐	15. Mesleki kararlarda

Her zaman		Çoğu zaman		Yeterince		Ara sıra		Nadiren		Hiç	
0		1		2		3		4		5	
0	1	2	3	4	5						
☐	☐	☐	☐	☐	☐	16. Boşanmayı, ayrı yaşamayı veya ilişkinizi sonlandırmayı ne sıklıkta tartışıyor veya düşünüyorsunuz?					
☐	☐	☐	☐	☐	☐	17. Kavga sonrasında siz veya eşiniz ne sıklıkta evi terkeder?					
☐	☐	☐	☐	☐	☐	18. Sizce genellikle, siz ve eşiniz arasında işler ne sıklıkta yolunda gider?					
☐	☐	☐	☐	☐	☐	19. Eşinize içinizi döker misiniz?					
☐	☐	☐	☐	☐	☐	20. Evlendiğiniz (veya birlikte olduğunuz) için hiç pişmanlık duyar mısınız?					
☐	☐	☐	☐	☐	☐	21. Eşinizle ne sıklıkta münakaşa edersiniz?					
☐	☐	☐	☐	☐	☐	22. Eşinizle ne sıklıkta birbirinizi sinirlendirecek şeyler yaparsınız?					

		Hiç	Ayda birden az	Ayda bir veya iki	Haftada bir veya iki	Her gün bir kere	Daha sık
		0	1	2	3	4	5
0	1	2	3	4	5		
☐	☐	☐	☐	☐	☐	25. Heyecan verici, keyifli fikir alışverişleri	
☐	☐	☐	☐	☐	☐	26. Beraber gülme	
☐	☐	☐	☐	☐	☐	27. Birlikte sakin bir şekilde tartışma	
☐	☐	☐	☐	☐	☐	28. Bir konu üzerinde beraber çalışma	

(0)	(1)	
Evet	Hayır	
☐	☐	29. Cinsel ilişki için fazla yorgun düşmek
☐	☐	30. Sevgi göstermemek

0	1	2	3	4	5	6
•	•	•	•	•	•	•
Son derece	Epey	Biraz	Mutlu	Çok	Son derece	
Mükemmel						
	mutсуz	mutсуz	mutсуz	mutlu	mutlu	

5 İlişkimin başarılı olmasını son derece fazla istiyorum ve öyle olması için her türlü şeyi yaparım

4 İlişkimin başarılı olmasını çok istiyorum ve öyle olması için elimden gelen her şeyi yaparım

3 İlişkimin başarılı olmasını çok istiyorum ve öyle olması için kendi payıma

düşeni gerçekleştirim

- 2 İlişkim başarılı olursa iyi olurdu ve başarılı olması için şimdi yaptığımdan daha fazlasını yapamam
- 1 İlişkim başarılı olsa iyi olurdu, fakat ilişkiyi sürdürmek için şu an yaptığımdan daha iyisini yapmayı reddediyorum
- 0 İlişkim hiç bir zaman başarılı olamaz ve ilişkiyi devam ettirmek için daha fazla yapabileceğim bir şey yok

EK 4
EVLİLİK ÇATIŞMASI ÖLÇEĞİ

İsim Soyad:
Cinsiyet:

Tarih:

EVLİLİK ÇATIŞMASI ÖLÇEĞİ						
KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
1-) Bir yere giderken geç hazırlanma						
2-) Buluşma saatlerine geç kalma						
3-) Özel günleri (doğum günü, evlilik yıldönümü vb. unutmama)						
4-) Giyim biçimine ve saç şekline karışma						
5-) Verdiği sözü tutmama						
6-) Yapılan bir işi veya davranışı beğendiğini söylememe						
7-) İsteklerine ve ihtiyaçlarına karşı duyarsız olma ve aldırma						
8-) Sürekli olarak alaycı bir tonda konuşma ve alay etme						
9-) Davranışları yönetmeye ve düzenlemeye çalışma						
10-) Eşe hükmetmeye çalışma						
11-) Kendi isteklerini hep ön plana çıkarma						
12-) Tartışmalarda davranışlarını ve söylediklerini kontrol edememe						
13-) Dövme, tartaklama küfretme vb. girişimlerde bulunma						
14-) Yakın ve sıcak davranmama						
15-) Zor anlarda duygusal destek sağlamama						
16-) Sigara içme						
17-) Alkol kullanma						
18-) Uyuşturucu kullanma						

KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
19-) Kumar oynama.						
20-) Farklı politik görüşü benimseme.						
21-) Dinsel inanç konularında anlaşamama.						
22-) Sadakatinden şüphe etme.						
23-) Birlikte sinema, tiyatro veya arkadaşlar toplantısı gibi yerlere gitmeyi reddetme.						
24-) Temiz ve düzenli olmama.						
25-) Evde üstüne düşen görevleri yerine getirmeme.						
26-) Ufak tefek konuları bile abartarak sürekli olarak tartışma çıkarmaya çalışma.						
27-) Boş zamanları tek başına değerlendirmeyi isteme.						
28-) Evde başka birşeylerle ilgilenmeyip sürekli kitap gazete vb. okuma, televizyon izleme veya uyuma.						
29-) Anlatılan konuya ilgisiz kalma ve dinlememe.						
30-) Evlilik ilişkisinin aksayan yönlerini konuşamama.						
31-) Evlilik ilişkisinde yeterince dürüst olamama.						
32-) Sürekli olarak eşini olumsuz yönde eleştirme.						
33-) Aile mahremiyetinde kalması gereken olayları başkalarına anlatma.						
34-) Toplantılarda, davetlerde vb. yerlerde karşı cinsten kişilerle fazla ilgilenme, sohbet etme.						

KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
35-)Diğer kişilere daha ilgili ve sıcak davranma.						
36-)Kayınvalide-kayınpeder vb. yakınlar ile sık görüşmeyi isteme.						
37-)Başka bir kişiyle eşi aldatma.						
38-)Çocuk sahibi olmayı istememe.						
39-)Çocukların okul hayatı ile ilgilenmeme.						
40-)Çocukların ihtiyaçları ile ilgilenmeme.						
41-)Çok sayıda çocuk sahibi olmayı isteme.						
42-)Çocuklarla herhangi bir konuyu tartışmama.						
43-)Çocuklara sevgi ve şefkat göstermeme.						
44-)Çocukları şımartma.						
45-)Çocuklara gerçekleştirilemeyecek sözler verme.						
46-)Kız veya erkek çocuk isteme.						
47-)Çocuklardan birini kayırma.						
48-)Çocukları dövme, tartaklama vb. girişimlerde bulunma.						
49-)İş hayatında eşinin kazandığı başarıyı kıskanma.						
50-)Eşinin işinde terfi edememesi.						
51-)İşe daha çok zaman ayırma.						
52-)Çok iş seyahatlerine çıkma.						
53-)İş problemlerini ev getirme.						
54-)İş saatlerinin belirli olmaması.						

KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
55-)Paranın kullanımı elde tutma ve eşe para vermeme.						
56-)Fazla ya da gereksiz harcama yapmayı isteme.						
57-)Aşırı cimri olma.						
58-)Sürekli parasal sorunları dile getirme.						
59-)Düzenli bir gelire sahip olmama.						
60-)Kayınvalide-kayınpeder vb. akrabalarından maddi destek alma veya verme.						
61-)Cinsel bilgisizlik veya yanlış bilgi sahibi olma.						
62-)Cinsel soğukluk iktidarsızlık.						
63-)Cinsel ilişkiden zevk alamama						
64-)Çok sık cinsel ilişki isteği.						
65-)Çok az cinsel ilişki isteği.						
66-)Farklı cinsel isteklerde bulunma.						
67-)Doğum kontrolü yöntemi konusunda anlaşılamama.						
68-)Doğum kontrolü yöntemine riayet etmeme.						
69-) Kısırlık						
70-) Cinsel konularda konuşmadan kaçınma						

İdil KAYA BALKAN (CV)

Eğitim:

Orta-Lise	:	V.K.V. Koç Özel Lisesi, 1995
Lisans	:	İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü, 2000
Formasyon	:	Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretmenlik Formasyonu
Yüksek Lisans	:	İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Psikoloji Anabilim Dalı, 2003. Tez: Evlilik Uyumu ile Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Rolü.

Staj, Süpervizyon ve Mesleki Deneyim

2008-2009 Eyüboğlu Erenköy Anaokulunda Rehber Öğretmen

2006- 2008 İstek Belde Anaokulunda Rehber Öğretmen

2000- 2006 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nde
Araştırma Görevlisi

2000 Temmuz -2000 Aralık, İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Kürsüsü Klinik
Psikoloji Laboratuvarında Test Eğitimi

2000 Mart- 2000 Nisan, Özel İstek Belde Lisesi rehberlik servisinde formasyon
stajı

1999-2000, İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

1999 Depremi sonrası İzmit bölgesinde 1 ay süreli psikolojik hizmet birimi çalışması.

1999 Ağustos –1999 Eylül, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Klinik
Psikoloji Stajı

1999, Türkan Sabancı Görme Engelliler Okulu Anaokulu

1998-1999, Görme Engelli Çocuklara Erken Müdahale Programı Kapsamında 1 yıl
boyunca görme engelli bir çocuğun gelişim takip çalışması ve aile rehberliği

1998, Türkan Sabancı Vakfı Görme Engelliler Okulu İlkokulu

1996, Taksim Devlet Hastanesi Psikoloji Stajı

Meslek İçi Eğitim:

2009 “Anne Baba Direnciyle Başa çıkma: Filial Terapi Yaklaşımı” (Dr. Rise VanFleet tarafından verilmiştir).

2007 “Portage Erken Eğitim Paketi” Sertifika Programı

2006-2007 CAT testi eğitimi (Psk.Fusun Aygölü tarafından verilmiştir).

2006 “Çocuk Merkezli Aile Terapisi Süpervizyonu” (Psk.Fatma Torun Reid tarafından verilmiştir).

2005 “Çocuk Merkezli Aile Terapisi” (Psk.Fatma Torun Reid tarafından verilmiştir).

2002-2003, “Rorschach Psikodiagnostik Testi’nin Süpervizyonu” (Yrd.Doç.Dr. Tevfika İkiz tarafından verilmiştir)

2001-2002, “Rorschach Psikodiagnostik Testi’nin Psikanalitik Yorumu Eğitimi” (Yrd.Doç.Dr. Tevfika İkiz tarafından verilmiştir).

2000-2001, “Stratejik Aile Terapisi Eğitimi” (Türk Psikologlar Derneği-Uzm. Psk.Emre Konuk tarafından verilmiştir).

2000 Haziran-2001 Ocak, “Nondirektif Oyun Terapisi eğitimi ve süpervizyonu” (Prof.Dr.İsmail Ersevim tarafından verilmiştir).

1999-2000, “WISC-R Zeka Testi Eğitimi” (İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü)

1999 Ekim, “Afet Sonrası Dönemde İlk Müdahale Teknikleri” Türk Psikologlar Derneği

1998, “Montessori Eğitimi”, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü

1998, “Çocuklarla Terapi” (Türk Psikologlar Derneği) Davranış Bilimleri Enstitüsü Çocuk ve Ergen Bölümündeki uzmanları tarafından verilmiştir

Yayınlar:

Şendil G, **Balkan Kaya. İ.** (2005). Anne Baba Olmak, Morpa Yayınları, İstanbul

Kaya, İ. (2003). Çocuk ve ergenlerde fiziksel gelişim. İ.y.e. G. Şendil (ed.), *Çocuk, ergen ve anne-baba*, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Kaya, İ. (2003). Çocuk ve ergenlerde kişilik gelişimi. İ.y.e. G. Şendil (ed.),

Çocuk, ergen ve anne-baba, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Kaya, İ. (2003). Okul başarısı. İ.y.e. G. Şendil (ed.), *Çocuk, ergen ve anne-baba*, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Bildiriler:

Yalman, S., **Balkan Kaya, İ** (2008). Şiddet Eğitim Programı.Kedi ve Köpek.10. Rehberlik Sempozyumu.VKV.Koç Özel Lisesi. İstanbul

Balkan Kaya, İ (2008). Okul Öncesi Çocuklarda Yaşayan Değerler Programının Uygulanması. Eğitimde İyi Örnekler Konferansında sunulmuş poster, Sabancı Üniversitesi, İstanbul.

Kızıldağ, Ö., **Kaya, İ.** (2003). Anne-baba yoksunluğunun çocukların zihinsel gelişimine etkisi. 2. Ulusal Ana-Çocuk Sağlığı Kongresi'nde sunulmuş poster, Çapa Tıp Fakültesi, İstanbul.

Şendil, G., **Kaya, İ.**, Kızıldağ, Ö. (2004). Evlilik Çatışması ve Evlilik Uyumuna Etki Eden Demografik Özelliklerin İncelenmesi. 13. Ulusal Psikoloji Kongresinde sunulmuş bildiri. Bilgi Üniversitesi, İstanbul.

Şendil, G., Kızıldağ, Ö., **Kaya, İ.** (2004). Bir grup üniversite öğrencisinde cinsellikle ilgili bilgi ve deneyimlerin incelenmesi. Cinsellik ve cinsel tedaviler V. Ulusal Kongresi'nde (CETAD) sunulmuş bildiri. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, İstanbul.

Verdiği Konferanslar – Seminerler:

Çocuk Yetiştirme Tutumları. İstek Özel Belde Anaokulu. Sohbet Toplantıları.(2006)

Çocuklarda Cinsel Gelişim. İstek Özel Belde Anaokulu. Sohbet Toplantıları.(2006)

0-12 yaş arası çocuklarda cinsel gelişim. 2. Çocuk Gelişimi Halk Seminerleri, İ.Ü. Psikoloji Böl. Gelişim ABD Seminerleri (2000).

Çocukta ölüm kavramı. 4. Çocuk Gelişimi Halk Seminerleri, İ.Ü. Psikoloji Böl. Gelişim ABD Seminerleri (2002).

Çocuk, aile ve okul. 5. Çocuk Gelişimi Halk Seminerleri, İ.Ü. Psikoloji Böl. Gelişim ABD Seminerleri (2003).

Çocuk, Aile ve Okul. 6. Çocuk Gelişimi Halk Seminerleri, İ.Ü. Psikoloji Böl. Gelişim ABD Seminerleri (2004).

Çocuk, Aile ve Okul. 7. Çocuk Gelişimi Halk Seminerleri, İ.Ü. Psikoloji Böl. Gelişim ABD Seminerleri (2005).

Çocukta ölüm kavramı. 8. Çocuk Gelişimi Halk Seminerleri, İ.Ü. Psikoloji Böl. Gelişim ABD Seminerleri (2006).